Evropský polytechnický institut, s.r.o. v Kunovicích

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011 **Vadim Švanda**

Evropský polytechnický institut, s.r.o. v Kunovicích

Studijní obor: Management a marketing zahraničního obchodu

Popis a příležitosti podnikatelského prostředí Srbska pro podnikatelské subjekty v ČR

(Bakalářská práce)

Autor: Vadim Švanda

Vedoucí práce: Ing. Ivo Benda

Kunovice, leden 2011

1. soukromá vysoká škola na Moravě
Evropský polytechnický institut, s.r.o.
akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Vadim ŠVANDA**
Studijní obor: Management a marketing zahraničního obchodu

Téma práce:

Popis a příležitosti podnikatelského prostředí Srbska pro podnikatelské subjekty v ČR

Cíl bakalářské práce:
Cílem bakalářské práce je z oficiálních zdrojů dané země, výročních zpráv ministerstev daných zemích, v jejich statistických institucích a dalších zdrojích vyhledat pro danou zemi data pro podrobný popis podnikatelského prostředí ve struktuře geografické prostředí, ekonomické prostředí (časové řady HDP, inflace, průměrná mzda, nezaměstnanost, stádní dluh, počet obyvatel, daňový systém, a další makroekonomické ukazatele za posledních 10 let, profil rozhodujícího průmyslu a specifika zemědělství, strategické vývojové tendence země), politické prostředí (státní zřízení, politické strany, výsledky voleb), legislativní prostředí (právní systém a jeho podpora podnikatelům, řešení obchodních sporů (založení firmy, atd.), etické prostředí, sociální prostředí, ekologické prostředí.

Osnova:
1.Úvod
2.Geografické prostředí
3.Ekonomické prostředí
4.Politické prostředí (státní zřízení, politické strany, výsledky voleb)
5.Legislativní prostředí
6.Etické prostředí
7.Sociální prostředí
8.Ekologické prostředí
9.Závěr

Podle zákona č. 111/1998 Sb., § 47b, odst.3 platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Ivo Benda
Datum zadání bakalářské práce: Kunovice, 31. března 2010

Evropský polytechnický institut, s. r. o.
Osvobození 699
686 04 KUNOVICE

-1-

Ing. Vladimíra Hlaváčková
ředitelka Ústavu management a marketing zahraničního obchodu a Finance a daně

Oldřich Kratochvíl
H. prof., Ing., Ph.D., Dr.h.c., MBA
rektor

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením Ing. Ivo Bendy a uvedl v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

Kunovice, leden 2011

Děkuji panu Ing. Ivu Bendovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce. Dále děkuji panu Ing. Draganu Unćaninovi, za praktické informace o Republice Srbsko.

Kunovice, leden 2011

Vadim Švanda

Obsah

ÚVOD **7**

1 GEOGRAFICKÉ PROSTŘEDÍ **10**

1.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE 10
1.2 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA 12
1.3 PODNEBÍ SRBSKA 13
1.4 HISTORIE SRBSKA 13
1.5 CHARAKTERISTIKA CENTRÁLNÍHO SRBSKA A JEDNOTLIVÝCH OKRESŮ 17
1.5.1 Město Bělehrad *17*
1.5.2 Okres Bor *18*
1.5.3 Okres Braničevo *18*
1.5.4 Okres Jablanica *19*
1.5.5 Okres Kolubara *19*
1.5.6 Okres Mačva *19*
1.5.7 Okres Moravica *20*
1.5.8 Okres Nišava *20*
1.5.9 Okres Pčinja *21*
1.5.10 Okres Pirot *21*
1.5.11 Okres Podunavlje *22*
1.5.12 Okres Pomoravlje *22*
1.5.13 Okres Rasina *22*
1.5.14 Okres Raška *23*
1.5.15 Okres Šumadija *23*
1.5.16 Okres Toplica *23*
1.5.17 Okres Zaječar *23*
1.5.18 Okres Zlatibor *23*
1.6 CHARAKTERISTIKA AUTONOMNÍ ČÁSTI VOJVODINA A JEDNOTLIVÝCH OKRESŮ 25
1.6.1 Okres střední Banat *26*
1.6.2 Okres severní Banat *26*
1.6.3 Okres jižní Banat *27*
1.6.4 Okres severní Bačka *27*
1.6.5 Okres jižní Bačka *28*
1.6.6 Okres západní Bačka *28*
1.6.7 Okres Srem *29*

2 EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ **30**

2.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT 30
2.2 INFLACE 32
2.3 ZAMĚSTNANOST 33
2.4 EXPORT A IMPORT 33
2.5 PRŮMYSL 36
2.6 STAVEBNICTVÍ 37
2.7 ZEMĚDĚLSTVÍ 38
2.8 INFRASTRUKTURA 39
2.8.1 Doprava *39*
2.8.2 Enrgetika *40*

3. POLITICKÉ PROSTŘEDÍ 44
3.1 STÁTNÍ ZŘÍZENÍ 44
3.2 POLITICKÉ STRANY 45
3.2.1 Levice 45
3.2.2 Pravice 47
3.3 SRBSKO A EU 49
4 LEGISLATIVNÍ PROSTŘEDÍ 51
4.1 DAŇOVÝ SYSTÉM 51
4.2 PODMÍNKY PRO ZALOŽENÍ SPOLEČNOSTI 52
5 ETICKÉ PROSTŘEDÍ 55
6 SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ 58
7 EKOLOGICKÉ PROSTŘEDÍ 60
ZÁVĚR 62
HODNOCENÍ UŽIVATELE 63
ABSTRAKT 64
ABSTRACT 65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 66
PŘEHLED POUŽITÝCH GRAFŮ A TABULEK 69
SEZNAM PŘÍLOH 70

Úvod

Jako téma mé bakalářské práce jsem si zvolil „Popis a příležitosti podnikatelského prostředí Srbska pro podnikatelské subjekty v ČR“. Toto téma jsem si vybral, protože v Srbsku má již české odbytiště průmyslu a investic slušnou základnu, nicméně tuhle situaci bohužel přerušili politické události 90. let, které byli spojené s vyhlášením hospodářského embarga. Ale v posledním období zhruba deseti let, byl v této zemi zaznamenán významný pokrok v oblasti privatizací a makroekonomické stability. Zároveň je pro Srbskou vládu prioritní cíl dosažení členství v EU.

Zahraniční investory pak láká nejnižší daň z příjmu právnických osob v Evropě, a zároveň je místní trh největší v regionu západního Balkánu a je také výhodným východiskem pro vstup na další trhy regionu (Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Makedonie atd.). I přesto všechno nesdílíme se Srbskem stejné náboženské vyznání a ani stejný kalendář. Jediné co spojuje ČR a Srbsko je, že oběma národům koluje v žilách slovanská krev a oba národy mají četné obchodní vztahy s ruskou federací.

Jelikož jsem měl tu možnost několikrát navštívit tuto zem a poznat místní zvyky, kulturu a obyvatelstvo rozhodl jsem se tuto zem rozpracovat ve své práci, abych tím usnadnil českým podnikatelům a firmám, ještě více rozšířit obchodní aktivitu ČR v této lokaci, tím že touto prací jim zlehčím orientaci na srbském trhu.

V této práci se tak můžete seznámit s celkovým a rozpracovaným pohledem na Srbsko, jak z pohledu mnou zpracovaných informací, tak částečně i z pohledu mého, jakožto člověka, který v Srbsku byl a zažil místní situaci na vlastní kůži.

Má práce je rozdělena do sedmi kapitol v následujícím pořadí Geografické prostředí, Ekonomické prostředí, Politické prostředí, Legislativní prostředí, Etické prostředí, Sociální prostředí Sociální prostředí.

V kapitole Geografické prostředí, se seznámíte se základními údaji o Srbsku, které následně korespondují se stručnou charakteristikou této země. Taktéž je zde popsáno podnebí, které vládne v této zemi. Nechybí zde ani stručný výtažek z velmi bohaté srbské

historie. Závěrečná část této kapitoly patří popisu Centrálního Srbska a autonomní části Vojvodina, kde se zaměřím i na stručný popis jednotlivých okresů v dané v oblasti. Úplný konec je pak stručně věnován otázce Kosova.

Ekonomické prostředí je jednou ze stěžejních částí této práce. V této kapitole rozebírám většinu ekonomických ukazatelů, jako jsou HDP, Inflace, nezaměstnanost, poměr exportu k importu, průmysl, stavebnictví, zemědělství, Infrastruktura, která se skládá z dopravy a energetika, kam spadá i nový projekt ruského Gazpromu plynovod South Stream, který povede i Srbskem a srbsko si díky tomu polepší ekonomiku z peněz které dostane za transfer této suroviny skrze její území.

Politické prostředí Srbska je rozděleno jako všude jinde na levici a pravici, přičemž zde není takový styl extremismu, jaký je znám u nás. V této zemi se projevuje spíše formou otázek ohledně Kosova a pro Ruskou nebo pro Evropskou orientaci, popřípadě přístupem do NATO.

V Legislativním prostředí jsou dvě témata, přičemž první je spíše ekonomické a jedná se o daňový systém. I když by mělo patřit do ekonomické části mé práce, rozhodl jsem se ho uvést spíše do legislativní části, jelikož si myslím, že se nejedná až tak o ekonomický ukazatel, jako spíše o předpisy a nařízení kolik a proč se má státu odvádět ze zisku nebo různých přidaných hodnot. Druhé z nich se zaobírá založením podniku v Srbsku a podmínkami, co je nutno udělat v případě, že byste chtěli takto učinit a podnik si v této zemi založit.

V Etickém prostředí Republiky Srbsko se seznámíte především s přípravou na průběh obchodního jednání. Je velmi důležité vědět základní fakta, které toto jednání obsahuje a to jak na začátku, tak v průběhu a na konci celého jednání. Proto se tato kapitola zaměřuje na všeobecné pojmy, jako jsou význam času pro místní obyvatele, verbální komunikace, oblékání, stolování a taktéž průběh samotného jednání a chování při něm. Zároveň se pokusím dementovat jisté chyby, kterých by se měl český obchodník při jednání vyvarovat.

V sociálním prostředí jsem se zaměřil především na populační složení země, z něhož dále vyplývá i náboženství, kultura a především pracovní návyky, mezilidské vztahy. Zároveň se zaměřuji na žebříček hodnot, co a proč pro Srby nejvíce znamená.

V poslední kapitole zaměřené na ekologické prostředí se pokusím přiblížit stav ekologie v Srbsku. Jelikož ovšem získávání informací o ekologickém stavu Republiky Srbsko, bylo velmi obtížné, nezbývalo mi nic jiné, než informace k této kapitole získávat z mých vlastních zkušeností, které jsem nabyl při několikanásobných návštěvách této země, částečně z časopisů, věnujících se exportu, které lehce poukazují na stav ekologie v zemi, a zároveň jsem poprosil mého přítele v Bělehradě, kdyby byl tak laskavý a napsal mi jeho názor jakožto srbského občana na místní ekologii a jaké stanoviska vlastně Republika Srbsko v tomto ohledu zastává. Tento dopis je v této práci doložen jako jediná příloha.

1 Geografické prostředí

1.1 Základní údaje

Oficiální název státu:	Republika Srbsko (Republika Srbija)
Kontinent:	Evropa – Balkán
Rozloha:	88 361 km^2 (77 474 km^2 bez Kosova) přičemž z toho: centrální Srbsko 55 968 km^2 Vojvodina 21 506 km^2 Kosovo a Metohija 10 887 km^2 „*Dne 17.2.2008 vyhlásil kosovský parlament nezávislost na Srbsku a prohlásil Kosovo za demokratický a multietnický stát. ČR uznala samostatné Kosovo dne 21.5.2008. Oficiální orgány a představitelé Srbska stále odmítají nezávislost uznat a oblast i nadále považují za součást Srbska*.“ [13]
Délka státní hranice:	2 114 km
Počet obyvatel:	7 498 001 (bez Kosova)
Průměrná hustota osídlení:	cca 96,8 obyvatel na km^2 (bez Kosova)
Oblasti:	**Centrální Srbsko:** Město Bělehrad, Bor, Braničevo, Jablanica, Kolubara, Mačva, Moravica, Nišava, Pčinja, Pirot, Podunavlje, Pomoravlje, Rasina, Raška, Šumadija, Toplica, Zaječar, Zlatibor. **Vojvodina:** Sredneje-Banat, Severnobačka, Severnobanat, Južnobačka, Južno-Banatska, Srem, Zapadno-Bačka,
Státní zřízení:	republika, jednokomorové Národní shromáždění

Prezident:	Boris Tadić
Premiér:	Mirko Cvetković
Hlavní město:	Bělehrad (Beograd)
Úřední jazyk:	Srbština s ekavským nářečím s písmem cyrilicí (dnes běžná i latinka)
Národnostní složení:	Srbové 82,9 % Maďaři 3,9 % Bosňáci a Muslimové 2,1 % Romové 1,4 % Jugoslávci 1,1 % Češi 0,03 %
Náboženská příslušnost:	Pravoslavní 8 5% Katolíci 5,5 % Muslimové 3,2 % Protestanti 1 % Ostatní 5,3 %
Měna:	1 Dinár (RSD) = 100 para 1 EURO = 93 RSD (listopad 2009)
Průměrný věk dožití obyvatel:	70 let muži 75 let ženy

1.2 Stručná charakteristika

Vnitrozemský stát Republika Srbko, který se řadí mezi největší státy na Balkánu se svou plochu 77 474km² a bezmála sedmi a půl milionovou populací, se rozléhá v jižní části Evropy, konkrétně na Balkánském poloostrově a jižní části Panonské nížiny. Po osamostatnění Černé hory od Srbska v roce 2006, přišlo Srbsko o kontakt s mořským pobřežím. V únoru 2008 pak oznámilo i, do té doby autonomní oblast, Kosovo naprostou nezávislost na Srbsku, které ovšem dodnes odmítá uznat tento fakt.

Republika Srbsko, tak nyní sousedí s osmi státy. O severních 151 kilometrů, z celkových 2114 kilometrů, státní hranice se dělí Srbové s Maďarskem, na západě pak Srbsko sousedí s Chorvatskem, kde délka hranice činí 241 kilometrů, Bosnou a Hercegovinou, 302 kilometrů a Černou horou s délkou 124 kilometrů. Jihozápadní část 88 kilometrů hranic je hranice s Kosovem, na jihu sdílí 62 kilometrů s Macedonií, a východní hranici tvoří Bulharsko se svými 318 kilometry a Rumunsko, 476 kilometrů.

Srbsko se skládá ze dvou oblastí, z tzv. Centrálního Srbska nebo též nazývaným Střední Srbsko s metropolí a zároveň hlavním městem Bělehradem. Tato oblast nemá postavení správního celku celého Srbska, nýbrž tvoří pouze neoficiální region, který spadá pod přímou správu srbských republikových orgánů. Oproti tomu autonomní oblast Vojvodina s druhým největším srbským městem Novi Sad, která zabírá severní třetinu země a rozkládá se na středoevropské Panonské nížině, tvoří samostatný správní celek a tím pádem tato oblast disponuje jistým stupněm autonomie. Oblast Vojvodina je taky více etničtější než Centrální Srbsko. Ke klasickým menšinám jako jsou Maďaři, kteří tady žijí ve velkém počtu, protože v dobách druhé světové války byla Vojvodina rozdělena mezi Srbsko a právě Maďarsko, které se snažilo o obnovu dřívějšího panství. Bohužel pro Maďary po válce připadla Vojvodina Srbsku. Další etniky, která zde můžete najít, jsou taktéž Slováci, Černohorci a Chorvati.

Druhou autonomní části Srbska, konkrétně v jeho jihovýchodní části, bylo již několikrát zmiňované Kosovo, které nicméně bylo vyňato z dosahu srbské správy a bylo vedeno jako zvláštní oblast pod mezinárodní správou garantovanou OSN od roku 1999 do 17. února 2008, kdy kosovský parlament vyhlásil nezávislost na Srbsku, a prohlásil Kosovo jako demokratický multietnický stát. Tento fakt však Srbsko a 129 ze 192 států, které jsou členy

Organizace spojených národů (OSN), odmítají uznat, a nadále považuji Kosovo za součást Srbského území. Česká republika uznala Kosovo dne 21. května 2008, narozdíl od států jako například Španělsko nebo Slovensko, které vysloveně odmítli Kosovo uznat samostatným státem.

1.3 Podnebí Srbska

V Srbsku jsou různé klimatické podmínky a to především pevninské klimatické podmínky, které se projevují především na severu země a vyznačují se chladnou zimou, horkým a vlhkým létem s dobře rozdělenýma dešťovýma srážkami. Jadranské klimatické podmínky jsou zase typičtější na jihu země. Vyznačují se především horkým a suchým létem a taktéž horkým a suchým podzimem. Zima je zde relativně chladná, doprovázená hustým a častým sněžením. Oblast Vojvodina má typické vnitrostátní klima, které je tvořeno vzdušným prouděním ze severní a západní Evropy. Jih a jihozápad Srbska je ovlivňován středomořskými podmínkami, nicméně hory a pohoří přispívají k ochlazování většiny teplého vzduchu který proudí právě od jihu. Zimy jsou velmi tvrdé v okolí Sandžaku, protože plošinu, kde je tato oblast obklopují kolem dokola hory.

1.4 Historie Srbska

Srbsko a jeho formování v rámci Balkánu bylo ve středověku velmi komplikované. Tlaky sousedních států, jako byli Byzance, Bulharsko, Uhry a dalších evropských a dokonce i asijských států, se podepsaly na celkovém vývoji ekonomiky, politiky a historicky i na vývoji samotného Srbska. Kromě těchto aspektů bylo významně ovlivněno náboženské myšlení a díky tomu i kultura samotná, která již tak byla v rámci srbské země velmi různorodá.

V průběhu 6. století přišli do oblasti Balkánu Slované, konkrétně právě Srbové, jelikož v této oblasti působil velmi silný vliv Východořímské říše, podařilo se zde velmi dobře uchytit pravoslavné vyznání neboli pravoslaví. Později, zhruba v první polovině 10. století vzniklo v oblasti jménem Raška první království. Následně v letech 1331 – 1355, kdy vládl car Dušan veliký, byl Balkán ovládán z velké většiny právě Srbskem. Roku 1389 se pak

uskutečnila významná bitva na Kosově poli, kdy se Srbsko postupně dostávalo pod nadvládu Osmanské říše.

Po mnoha povstáních získalo konečně v roce 1878 Srbsko nezávislost. Následně v roce 1912 se Srbsko společně s Černou horou, Bulharskem a Řeckem zúčastnilo první balkánské války. Tehdy Srbská armáda zvítězila nad armádou Turků v bitvě u Kamanova. Tímto činem Srbové dosáhli k tomu, že jejich území se rozšířilo skoro o celé Kosovo a část Makedonie. Roku 1914 se odehrála v Sarajevu událost, která následně rozpoutala první světovou válku. Srbští nacionalisté spáchali atentát na arcivévodu Rakouska-Uherska, Františka Ferdinanda d'Este. Dne 28. července, kdy vypršelo ultimátům, vyhlásilo Srbsku tehdejší Rakousko-Uhersko válku.

Atentát na Františka Ferdinanda d'Este postavil Srbsko do velmi obtížné situace. Rakousko-Uhersko vyvolalo ostrou kampaň nejen proti Srbsku ale i proti Srbům samotným, kteří žili v té době na území monarchie. Samotná Srbská politika se snažila válku odvrátit tím, že se snažila vyvrátit obvinění a ostře tento atentát odsoudila. Nicméně jim tento pokus nevyšel a válku se Srbsku odvrátit nepodařilo. Srbové s pomocí černohorských vojáků zpočátku válku vedli, ale v listopadu roku 1914 se odehrál zlom, kdy rakousko-uhersko masivně zaútočilo po celé frontě. Důsledkem tohoto útoku se srbská armáda prakticky zhroutila, ale již v prosinci téhož roku vyrazila Srbská armáda, pod vedením generála Živojina Mišiće, opět do protiofenzivy. Díky této ofenzivě zakolísala rakousko-uherská linie, která byla rozmístěna na řece Kolubara, a následně se rozpadla. Tímto byla osvobozena srbská metropole Bělehrad, která tak byla pod nadvládou Habsburků pouhých 13 dní. Úspěch, kterého Srbové dosáhli touto ofenzivou, byl později nahrazen ztrátou většiny Makedonie, která byla zabrána Bulhary. Pochopitelně ani Němci a Rakušané nezaostávali a plánovali opětovný útok na Srbsko. To byl opětovný impuls k tomu, aby byl do čela armády opět dosazen generál Živojin Mišić, který Bulhary a jejich vojska dokázal z Makedonie odtlačit, jenomže po chvíli Bulharská vojska Makedonii opět zabrala. Tímto se Srbsko rozdělilo na dvě oblasti. Severní část Srbska byla okupována Rakouskem-Uherskem, zatímco část jižní byla pod vedením Bulharska. Rozdíl mezi Bulharskem a Rakouskou-Uherskem byl v tom, že Bulharsko se snažilo Srbsko úplně zlikvidovat. Tím pádem na jižním území Srbska začala velmi silná vulgarizace, docházelo k ničení dokumentů a především knih v srbštině a bulharština byla vyhlášena jako úřední jazyk na úřadech a školách v dané oblasti. V období 1917 – 1918 armády Srbů a srbských

spojenců dostaly do vedení a dokázali porazit nepřátelské státy. Tímto momentem se začalo pomaly utvářet Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.

První světová válka končí a Srbsko se stává nedílnou součástí Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Srbsko se tímto stalo centrem velkého státu, zahrnujícího vesměs půlku Balkánského poloostrova ale i přesto se místní metropole Bělehrad, nezařadil mezi ty opravdové evropské metropole nejmocnějších zemí Evropy. Po vzoru sjednocení Itálie nebo Německa se odehrálo i sjednocení jihoslovanský národů Srbska, Chorvatska a Slovinska, kdy se politici pokoušeli o sjednocení jednotného jugoslávského národa. Nicméně nic nešlo lehce a problémy nastaly s Kosovem a jeho albánskou populací, a také s Bosňáky v Bosně a Hercegovině. Hlavní problémy však byly v Makedonii, když byli Makedonci považování za srbský národ, což vedlo k tomu, že se většina Makedonců začala hlásit k bulharské národnosti a radikálnější část této makedonské populace začala s podporou různých probulharských spolků, které byli často ozbrojeny. To vyústilo v to, že se Srbové pokoušeli makedonský lid srbizovat tím, že na jejich území posílali srbské kolonisty. To byl počátek srbského nacionalizmu, který je součástí jak dějin Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, tak i dějin moderní Jugoslávie. Mezinárodní problémy pak mělo Království především s Maďarskem, kde panovaly spory o Vojvodinu a Bulharskem, kde zase panovaly spory o již výše zmíněnou Makedonii.

Roku 1941 bylo vojsko Království Srbů, Chorvatů a Slovinců poraženo a Království se rozdělilo a vznikly dva samostatné státy, přičemž část byla okupována cizími vojsky. Chorvati se vydali směrem k Německu, zatímco Srbsko ne a díky tomu byla válka v této zemi velmi krutá. V Srbsku, které bylo okupováno vojsky, vznikly dva odboje. První odboj byl sbor četníků pod vedením Dragoljubem Mihailovićem. Konkurentem četnického odboje byl odboj komunistický, jehož vůdcem byl Josip Broz Tito, který byl později vůdcem Socialistické federativní republiky Jugoslávie.

Socialistická federativní republika Jugoslávie byla federativní socialistický mnohonárodní stát, který ležel v západní části Balkánského poloostrova. Hlavním městem tohoto státu bylo i největší město Bělehrad. Tento stát vznikl a byl prohlášen v roce 1943 jako Demokratická federativní Jugoslávie, která vznikla ze zbytků Království Jugoslávie. Od roku 1946 nesl tento stát jméno Federativní lidová republika Jugoslávie a roku 1963 poslední konečný společný název Socialistická federativní republika Jugoslávie.

Socialistická federativní republika Jugoslávie byla tvořena socialistickými státy:
Socialistická republika Bosna a Hercegovina, hlavní město Sarajevo
Socialistická republika Chorvatsko, hlavní město Záhřeb
Socialistická republika Makedonie, hlavní město Skopje
Socialistická republika Černá Hora, hlavní město Titograd – dnešní Podgorica
Socialistická republika Srbsko, hlavní město Bělehrad
Socialistická autonomní oblast Kosovo, hlavní město Priština
Socialistická autonomní oblast Vojvodina, hlavní město Novi Sad
Socialistická republika Slovinsko, hlavní město Lublaň

Po pádu komunismu se letech 1991 – 2001 se rozhořela v Jugoslávii občanská válka. Jednalo se víceméně o sérii konfliktů, které začaly nepokoji mezi jednotlivými státy Socialistické federativní republiky Jugoslávie. Zprvu se jednalo o vzrůstající vzájemné neshody mezi republikami a autonomními oblastmi federace. Jako zásadní problém se ukázala zhoršující se hospodářská situace a vzedmutí nacionalismu. Během této války se postupně odtrhli od Jugoslávie Slovinsko, Chorvatsko, Republika Makedonie i Bosna a Hercegovina. Po ukončení bojů byla většina Jugoslávie těžce a významně poškozena. Etnické čistky a její následky dali nejvíce pocítit Bosně a Hercegovině a Kosovu. Tyhle dvě krajiny se vzpamatovávají dodnes i přes fakt, že vlády nových států se snaží o obnovu vlastními silami již několik let, i za podpory západních, bohatých států.

Státy Srbska a Černé Hory zůstaly ve společné federaci, která nesla název Svazová republika Jugoslávie, v jejímž čele se usadil Slobodan Milošević. OSN se rozhodla neuznat tento stát, jako stát nástupnický po Jugoslávii, ale federaci jako takovou schválila.

Federální parlament tehdejší Svazové republiky Jugoslávie se v roce 2002 rozhodl pro změnu názvu a taktéž pro udělení větších pravomocí oběma republikám. Výsledkem byla změna názvu na Státní společenství Srbsko a Černá Hora, které mělo společnou pouze obrannou politiku obou zemí. Dne 21. května 2006 uspořádal již víceméně samostatný stát Černá hora referendum o nezávisti na Srbsku, které dopadlo vítězstvím pro samostatnou Černou Horu a tak dne 3. června 2006 vyhlásila tato malá zem nezávislost a samostatnost. Dva dny na to, 5. června 2006, Srbsko vyhlásilo i svou nezávislost a změnilo oficiální název na Republika Srbsko.

Tím krize v Srbsku ovšem neskončila především protože „*Dne 17.2.2008 vyhlásil kosovský parlament nezávislost na Srbsku a prohlásil Kosovo za demokratický a multietnický stát"* [13]. S čímž pochopitelně Srbsko nesouhlasí a odmítá jakkoliv spolupracovat s kosovskými úřady z důvodů historického významu Kosova pro srbský lid. To vyznačuje i všudypřítomný nápis „Kosovo je srdce Srbska", který je možno vidět nejen po celém Srbsku ale i v srbských částech Kosova, jako je například město Mitrovica na severu Kosova. Tohle město je známé tím, že je rozděleno řekou na srbskou a albánskou část.

Samotná transformace Republiky Srbsko probíhá pod vedením demokratický stran, nicméně samotný proces neprobíhá tak rychle, jak by si všechny strany přáli.

1.5 Charakteristika Centrálního Srbska a jednotlivých okresů.

Centrální Srbsko, nebo také dřív nazývané Užší Srbsko je region Srbska který leží přímo „mezi" autonomní části Vojvodina a Kosovem. Tato část území se rozkládá na 55 968 km^2 z celkových 77 474 km^2, které současné Srbsko zabírá. Zároveň tato část nemá postavení tzv. správního celku Republiky Srbsko, avšak je pouze jakousi neoficiální částí, nebo regionem, který spadá pod správu srbských republikových orgánů. S největším a hlavním městem Bělehrad má taktéž Centrální Srbsko bohatou kulturu a kulturní památky. Můžete zde najít spousty pozůstatků po římské civilizaci, pozoruhodné středověké pevnosti. Avšak jedním z nejdůležitějších rysů oblasti Centrálního Srbska je velké množství srbských středověkých kostelů a klášterů.

Administrativní členění Centrálního Srbska se dělí do 17 okruhů[1], po našem okresů, plus samotné město Bělehrad.

1.5.1 Město Bělehrad (Beograd)

Toto hlavní město Republiky Srbsko ležící na severu Centrálního Srbska a na soutoku dvou řek Sávy a Dunaje a se svou populací okolo 1 600 000 obyvatel se řadí mezi světová velkoměsta a zároveň je to největším a nejlidnatějším městem Srbska. Mimo jiné je Bělehrad čtvrtým největším městem jihovýchodní Evropy, hned po tureckém Istanbulu,

[1] „*Srbské okruhy jsou jakousi statistickou jednotkou státní správy, nikoliv samosprávy, sdružující vždy několik tzv. opštin, které se velikostí podobají předválečným československým „malým" okresům*" [6, s. 54].

řeckých Athénách a rumunské Bukurešti. Taktéž se řadí toto město mezi jedno z nejstarších měst Evropy. Status Bělehradu v rámci Srbska je samostatný územní celek se svou vlastní autonomní vládou. Samotné město je potom ještě rozděleno do 17 obcí, nebo chcete-li městských části.

Kulturně toto město převážně žije ve starém městě, kde naleznete, podle mého, několik významných míst. Jedno z významných míst, které dnes již tvoří spíše už jen turistický symbol plný restaurací, je nejstarší ulice města Skadarska. Ovšem největší dominantou Bělehradu je pevnost Kalamegdan, která tvoří největší historický význam celého města. Při cestě k ní s největší pravděpodobností projdete i ulici s názvem Kněza Mihaila. Tato ulice je současným centrem moderních Srbů, zároveň i obchodních jednání a nákupních pasáží. V případě, že navštívíte toto město, buďte si jisti, že se Vám místní lidé tímto místem pochlubí a pozvou Vás na jídlo právě sem, jelikož ulice je celá posetá různými kavárnami, restauracemi a bary. Právě zde se soustřeďuje přes den většina bělehradských podnikatelů a byznysmenů.

1.5.2 Okres Bor (Borski okrug)

Okres Bor se rozkládá na území o rozloze 3 507 km^2 s populací bezmála 150 000 a hustotou zalidnění v průměru 41.8 obyvatel na km^2. Centrem okresu je město Bor, které má okolo 50 000 obyvatel. Dalšími významnějšími městy v této lokaci jsou Kladovo a Majdenpek. V tomto regionu najdeme především měď a zlaté doly a to hlavně ve městech Bor a Majdenpek.

1.5.3 Okres Braničevo (Braničevski okrug)

Okres Braničevo zabírá plochu 3 865 km^2 na severovýchodu Srbska. Populačně má něco málo přes 200 000 obyvatel s průměrem zalidnění 51.9 obyvatel na km^2. Hlavním centrem tohoto okresu je město Požarevac s populací 41 000 obyvatel. Další města, která zde můžete najít jsou například město s paradoxním názvem Veliko Gradište s populací nepřesahující 7 000 obyvatel, Golubac, Žabari atd.

Obchodní místa jsou soustředěna především v okolí města Požarevac. Nejvýznamnější je asi potravinářský gigant „*Agricultural-industrial Combine Požarevac*“ [16], který

poskytuje zaměstnání velkému počtu mužské populace a uspokojuje více jak čtvrtinu celkové poptávky Srbska.

1.5.4 Okres Jablanica (Jablanički okrug)

Jablanický okres se nachází v jihovýchodní části Srbská a co do rozlohy má 2 769 km^2. Populačně je tento kraj patří mezi slabší průměr Centrálního Srbska se svými skoro 255 000 obyvateli a hustotou 87 lidí na km^2. Okresním městem je Leskovac s počtem obyvatel okolo 100 000. Další města tohoto okresu jsou například Bojnik nebo Lebane.

O ekonomický rozvoj okresu Jabalnica se starají především farmaceutický a chemický průmysl, továrna na tavení cínových desek, masokombinát, textilní průmysl a kosmetický průmysl.

1.5.5 Okres Kolubara (Kolubarski okrug)

Tato oblast leží uprostřed západní části Srbska. Rozlohou má 2 474km^2 a co se týče populace, tak její poslední známý počet se zastavil na čísle 200 560 obyvatel. Hustota osídlení tohoto okresu se pohybuje v průměru na 77,7 obyvatel na km^2. Okresním městem je Valjevo s populací 61 600 obyvatel, které leží na březích řeky Kolubara. Další města v této oblasti jsou například Osečina, Ub nebo Lajkovac.

V tomto regionu převažuje především kovoprůmysl se společnostmi "Krusik DD Holding Corporation" a továrnou na výrobu šroubů "Gradac". Funguje zde ale i zemědělská výroba a potravinářský průmysl, který je zastoupen společností "Srbijanka".

1.5.6 Okres Mačva (Mačvanski okrug)

Okres Mačva je druhým nejlidnatějším okresem Centrálního Srbska, když pomineme samotné město Bělehrad. Rozléhá se na ploše 3 268 km^2 v západní části. Jeho populace dosahuje bezmála 340 000 obyvatel s průměrným zalidněním 100,9 obyvatel na km^2. Centrem tohoto regionu je Město Šabac s populací lehce převyšující 55 000 obyvatel. Dalšími městy, které stojí za zmínku jsou Loznica s populací skoro 20 000 obyvatel a Lozničko Polje s Bogatić, obě tyto města mají populaci přes 7 000 obyvatel.

Ekonomika tohoto regionu je charakteristická především velkými továrnami společností jako jsou "Zorka", která se zabývá chemickým průmyslem, "Šapčanka" zabývající se potravinářským průmyslem, "Jela" a jejího nábytkářského průmyslu a společností "Metaloplastika" která zase působí v plastikářském průmyslu a kovoprůmyslu. Jedním z největších exportérů je ovšem vývozce pocínovaného ocelového plechu, jehož momentálně vlastní „U.S. Steel Serbia“, tato továrna vyrobí více než 200 000 tun pocínovaného plechu každý rok.

1.5.7 Okres Moravica (Moravički okrug)

Město Čačak je okresním městem právě Okresu Moravica. Samotný okres se rozléhá ve střední části Srbska a zabírá místo o rozloze 3 016 km^2. Populace celé oblasti činí něco málo přes 230 000 obyvatel, přičemž samotné okresní město Čačak má na tomto čísle podíl asi 73 000 obyvatel. Průměr zalidnění na km^2 je 74,5 obyvatel. Dalšími populačně významnějšími městy jsou Gornji Milanova a Ivanjica.

Ekonomicky si tato oblast nestojí vůbec špatně i přes fakt, že jejich četnost populace je spíše průměrná. Důvodem je fakt, že samotné okresní město Čačak je jedním z hlavních ekonomických center celého Srbska. Jeho ekonomika je tak dominantní díky průmyslové výrobě. Především se jedná o zpracování kovů, kterým s zabývají továrny "Sloboda" a "Cer". Následuje výroba papíru, chemickým průmyslem, který zastupuje továrna "1 May" a v neposlední řadě se tady dobře rozvijí i zemědělství, za kterým především stojí společnost "Stocar".

1.5.8 Okres Nišava (Nišavski okrug)

Jihovýchodní část Srbska, právě tady se nachází okres Nišava a jeho 2 729 km^2. Nišava se populačně pohybuje na číslech okolo 382 000, přičemž hustota obydlení na km^2 činí 139,9 obyvatel. Z těchto čísel je jednoznačně, že okres Nišava je nejlidnatějším okresem v celém Centrálním Srbsku. Centrální město se nazývá podobně jako celý okres. Město Niš má 253 077 obyvatel, a řadí se tak na třetí místo nejvíce osídlených měst v celé Republice Srbsko, před ním jsou už pouze hlavní město Bělehrad a „hlavní město“ autonomní oblasti Vojvodina, Novi Sad. Samotné město Niš má rozlohu necelý 600km^2 a je rozděleno

do 5 městských částí.Samotný okres je pak rozdělený do 6 obcí Aleksinac, Svrljig, Merošina, Ražanj, Doljevac, Gadžin Han.

Ekonomicky okresu Nišava dominuje především elektronický průmysl v hlavním městě Niš, tabákový průmysl, strojírenství a textilní průmysl zastoupený společností "Niteks". Nicméně okres Nišava nežije pouze průmyslem, ale napomáhá mu i turistika. Ve městě Niš totiž stojí jedna z nejkrásnějších a nejlépe zachovaných pevností na Balkáně. Byla vybudována koncem 17. století. Není to ovšem to jediné co město Niš skrývá. Na okraji tohoto města můžete najít unikátní památku, která se nazývá „Ćele kula“, neboli po našem věž z lebek. Tato věž byla vybudována Turky z hlav a lebek srbských válečníků, kteří zahynuli v bitvě na kopci Čegar roku 1809. Samotný okres se ještě může pochlubit místem vzdáleným pouze pár kilometrů od města Niš, Niška Banja, což je jedno z nejvyhlášenějších SPA center v celém Srbsku.

1.5.9 Okres Pčinja (Pčinjski okrug)

Jižní část Srbska patří okresu Pčinja rozkládajícímu se na rozloze 3 520 km^2, který zároveň tvoří hraniční pásmo s Bulharskem a Makedonii. Populace v této oblasti činí 243 529 obyvatel a hustota osídlení je 64,7 obyvatel na km^2. Okresní město se nazývá Vranje a jeho populace dosahuje 55 000 obyvatel. Dalšími významnějšími místy, co se populace týče, jsou města Bujanovac a Preševo.

Vranjska Banja je místo, které hraje specifickou roli, díky tomu že disponuje mnoho-léčivými minerálními prameny.

Místní ekonomika je především ve městě Vranje, kde sídlí průmysl, hornictví, stavebnictví, obchod, zemědělství a lesnictví. Nejznámější je především holdingová společnost „SIMPO“ a zároveň zde sídlí i tabáková továrna jakožto holding cigaretového impéria Philip Morris.

1.5.10 Okres Pirot (Pirotski okrug)

Okres Pirot se nachází na jihovýchodě Republiky Srbsko a jeho populace činí pouhých 116 926 obyvatel. Stejnojmenné okresní město, Pirot, tohoto 2 761 km^2 rozlehlého okresu

disponuje populací ve výši 40 678 obyvatel. Průměrné zalidnění této oblasti činí 38,3 obyvatel na km^2. Už z čísel se dá rozpoznat, že tento okres se řádí spíše k malým okresům. Dalšími významnějšími městy jsou Dimitrovgrad a Bela Palanka. Samotné město Bela Palanka je obklopeno překrásnou přírodou a horami.

Většina nástrojů, které vytváří ekonomiku Pirotu, je umístěna v průmyslové zóně. Jedná se především o gumárenství, textilní průmysl a průmysl barev a laků.

1.5.11 Okres Podunavlje (Podunavski okrug)

Tento okres je umístěn napříč středem Srbska. Jeho rozloha činí 1 248 km^2 a míra populace je zde 226 589 obyvatel, přičemž průměrná hustota osídlení je 168,5 obyvatel na km^2. Centrem této oblasti je Smederevo, jehož populace činí 77 808 obyvatel. Dalšími městy, které v tomto okrese můžete nalézt jsou Smederevska Palanka a Velika Plana.

Z ekonomického pohledu je dnes Smederevo jedno z vedoucích měst Srbska. Hlavní společnosti jsou „*Smederevo Metal-processing Combine*“ [17], společnost "Zelvoz", která se zabývá technologii osobních, dopravních a speciálních železničních kabin. Holding "Fagram" se zabývá výrobou stavebních strojů, a zároveň se společnostmi "Tehnogas", "Jugopetrol", a "Lasta" přispívá k tomu, že se z tohoto regionu stalo úspěšné a dynamické průmyslové centrum.

1.5.12 Okres Pomoravlje (Pomoravski okrug)

Další Okres ležící ve středu Srbska. Jeho rozloha 2 614 km^2 se nějak neliší od průměru jiných okresů a jejich rozloh. Žije zde 227 435 obyvatel a průměrná hustota osídlení na km^2 činí 87 obyvatel. Okresní město této oblasti je Jagodina. Populace Jagodiny je 35 589 obyvatel. Další města, které mají populaci nad 10 000 jsou Ćuprija, Parafin a Despotova.

1.5.13 Okres Rasina (Rasinski okrug)

Okres se rozléhá na jižnější střední části této země a jeho rozloha je 2 667 km^2, počet obyvatel žijících v okresu Rasina činí 296 690 a průměrná hustota osídlení je 96 obyvatel na km^2. Název okresního města je Kruševac a jeho 75 256 obyvatel znamená, že toto

město je 10. nejlidnatější město v celém Srbsku. Dalším významnějším městem s populací nad 10 000 je Trstenik.

V ekonomii tohoto regionu převládá chemický průmysl společností, jako jsou "Merima", "Miloje Zakić", a "Župa". Dalšíma prominentníma společnostmi jsou "14 oktobar", obrovská továrna z města Kruševac, která se zabývá kovoprůmyslem, a "Crvena zastava", která reprezentuje oblast dřeva a dřevozpracujícího průmyslu.

1.5.14 Okres Raška (Raški okrug)

Jiho-západní okres Raška má 3 918 km^2 a jeho populační velikost je 300 274 obyvatel a průměrná hustota osídlení je 74,3 obyvatel na km^2. V samotném okresním městě Kraljevo žije 65 142 obyvatel. Další města, kde žije více, jak 10 000 obyvatel jsou Novi Pazar a Tutin.

Ekonomice okresu Raška dominují společnosti "Magnohrom", která se zabývá nekovovým a elektrickým průmyslem, továrna železničních kabin v Kraljevu, společnost "Jasen" zabývající se dřevo-průmyslem a "Electro Serbia". Dalšími velmi známými továrnami a společnostmi jsou z Kraljevova. Jedná se o "Amiga Kraljevo", která se zabývá pouličním osvětlením a továrna vyrábějící kovové trubky "Metalservis".

1.5.15 Okres Šumadija (Šumadijski okrug)

Tento okres se nachází uprostřed Srbska s rozlohou 2 387 km^2 a s populací 312 160 obyvatel se řadí mezi lidnatější části Srbska, o čemž svědčí i fakt, že průměrná hustota osídlení udává číslo 125,2 obyvatel na km^2. Centrem oblasti je čtvrté nejlidnatější město celé Republiky Srbsko, Kragujevac s populačním osídlením 146 373 obyvatel.

Dneska je město Kragujevac moderním centrem s významnou ekonomikou pro celé Srbsko. Jako u nás je Mladá Boleslav a její továrna Škoda auto, tak tady naleznete automobilku "Zastava" která dodnes vyrábí na Balkáně tak populární auto "YUGO". Dnes to není ale jenom tento model, který tato automobilka vyrábí. Jelikož automobilka je v jakési spolupráci se známou italskou automobilkou "FIAT", tak najdete v „repertoáru“, této srbské automobilky, i model pod modelovým označením "Zastava 10", což není

ovšem nic jiného, než starší model Fiatu Punto. Nicméně to ještě není nic, oproti dřívější společnosti "SKALA", kterou v roce 2008 kompletně skoupil "FIAT" a společnost se přejmenovala na "Fiat Serbia". Kragujevac není jenom automobilový průmysl, ale také je známý svou zbrojovkou.

Okres Šumadija má však ještě jeden význam, a to přímo pro ČR, konkrétně pro náš Jihomoravský kraj. Důvodem je významná meziregionální spolupráce právě těchto dvou krajů. Spolupráce se týká především a hlavně oblasti hospodářské, veřejné správy a oblasti školství a vzdělávání.

„*Spolupráce Jihomoravského kraje se Šumadijským okruhem se tedy, troufám si říci, rozvíjí úspěšně, byť má zatím spíše charakter pomoci nebo rozvojové pomoci.“* [6, s.58], uvedl RNDr. Igor Poledňák[2] ke konci svého příspěvku „Význam meziregionální spolupráce na příkladu partnerství Jihomoravského kraje a Šumadijského okruhu“, který byl přednesen na symposiu „Současné Srbsko – Politika, Kultura, Evropská Unie“ konaném dne 23. dubna 2007 v Brně.

1.5.16 Okres Toplica (Toplički okrug)

Tato oblast leží v jižní části Srbska. Rozlohou má 2 231 km^2 a co se týče populace, tak její poslední známý počet se zastavil na čísle 102 075 obyvatel. Hustota osídlení tohoto okresu se pohybuje v průměru na 45,7 obyvatel na km^2. Okresním městem je Prokuplje s populací 27 673 obyvatel. Další město v této oblasti, které přesahuje populačně 10 000 obyvatel je Kuršumlija.

Okres Toplice je středně vyspělá a rozvíjející se průmyslová oblast. Přední firmy respektive společnosti v tomto okruhu jsou továrna na výrobu lihovin "Prokupac", potravinářská výroba "Hissar", továrna neželezných kovů "FOM" a přádelna bavlny "Topličanka".

[2] Tehdejší náměstek hejtmana Jihomoravského kraje

1.5.17 Okres Zaječar (Zaječarski okrug)

Východně položený okres Zaječar má 3 623 km^2 a jeho populační velikost je 137 561 obyvatel a průměrná hustota osídlení je 37,7 obyvatel na km^2. V samotném okresním městě Zaječar žije 49 700 obyvatel. Dalším městem, kde žije více jak 10 000 obyvatel je Knjaževac.
Trendy ekonomického rozvoje v oblasti Zaječar začínají řemeslným a polo-průmyslovým zpracováním zemědělských produktů, pokračují přes využívání uhlí textilními továrnami, továrnami na zpracování kůže a pivovary, a končí až u moderních zařízení a u norem vysokého výkonu.

1.5.18 Okres Zlatibor (Zlatiborski okrug)

Západní, horské Centrální Srbsko patří okresu Zlatibor. Jeho rozlohou 6 140 km^2 se řadí mezi největší okres nejen Centrálního, ale celého Srbska a s populací 313 396 obyvatel je průměrné osídlení 51.0 obyvatel na km^2. Okresním městem je Užice s osídlením 55 025 obyvatel. Města v této oblasti, které přesahují počet žijících obyvatel přes 10 000, jsou Priboj, Prijepolje, Nova Varoš a Požega.

Nejvýznamnějšími odvětvími, která podporují ekonomický růst této oblasti jsou továrny na zpracování mědi a hliníku, kovo-kombinát „Prvi partizan“, textilní průmysl "Froteks" a společnost "Kadinjača" zabývající se oděvním průmyslem.

1.6 Charakteristika autonomní části Vojvodina a jednotlivých okresů.

Vojvodina je autonomní[3] částí Republiky Srbsko a rozkládá se na severu země a tvoří hraniční pás především s Maďarskem, hlavním hraničním přechodem u města Subotica ze srbské strany respektive města Szeged ze strany maďarské. Hlavním a největším městem části Vojvodina je Novi Sad, který je s populací přesahující 300 000 obyvatel taktéž druhým největším městem celého Srbska. Oblast Vojvodina zabírá rozlohou 21 506 km^2 z celkových 77 474 km^2. Tato oblast je také četná na množství různých etnických skupin žijících právě tady. Důvodem je především pestrá minulost Vojvodiny, která patřila pod

[3] Autonomní oblasti mají svůj vlastní sněm a vlastní správní radu (vládu), autonomie má vyhrazené však jisté míry, kam až smí zasahovat jako je například vzdělávání a kultura.

různá království a seskupení, jako bylo například Uherské Království. Tuto skutečnost dokazuje i fakt, že oblast má šest oficiálních jazyků, mezi které patří srbština, maďarština, slovenština, chorvatština, rumunština, rusínština, a 26 různých etnických skupin, z nichž nejpočetnější jsou pochopitelně Srbové, kteří jsou následování Maďary a Slováky, Jugoslávci, Chorvaty, Černohorci a Rumuny. Najdeme zde i české populační zastoupení ale jen velmi malé. Podle výsledků posledního sčítání lidu v roce 2002 je zde pouze 1 648 žijících Čechů.

Administrativní členění autonomní části Vojvodina se dělí do 7 okruhů.

1.6.1 Okres střední Banat (Srednjebanatski okrug)

Okres Bor se rozkládá na území severovýchodního Srbska, jako součást Vojvodiny o rozloze 3 256 km^2 s populací 208 456 a hustotou zalidnění v průměru 64 obyvatel na km^2. Okresním městem je město Zrenjanin, které má okolo 80 000 obyvatel. Dalšími významnějším městem v této lokaci je Novi Bečej.

Ekonomika této oblasti je rozmanitá, ale odehrává se především v hlavním městě okresu, ve Zrenjaninu. Jedná se především o odvětví průmyslu, zemědělství, lesnictví, stavebnictví a dopravy. Největším tahounem z těchto odvětví je průmysl na zpracování potravin, který je integrovaný do zemědělsko-průmyslového koncernu "Servo Mihalj". Dalšími představiteli místní ekonomiky jsou pivovar "ZIP", chemický průmysl a cukrovar "Luxol". Nicméně většina společností je ve velmi špatném stavu, kromě společnosti "Dijamant", která se zabývá ropným průmyslem a mlékárny "Mlekoprodukt".

1.6.2 Okres severní Banat (Severnobanatski okrug)

Severní Banat se nachází, jak už z názvů vyplývá, v severní části Srbska a co do rozlohy má 2 329 km^2. Populačně je tento kraj, se svými 165 881 obyvateli a hustotou 71,2 lidí na km^2, nejslabším okresem Vojvodiny. Centrálním městem je Kikinda s počtem obyvatel okolo 40 000. Další města tohoto okresu jsou například Ada, Senta nebo Kanjiža.

Okresní město Kikinda je taktéž centrem produkce jílovitých stavebních materiálů. To dokazuje i fakt, že zde působí nejstarší výrobce této suroviny, společnost "Toza Marković".

Slévárna se stejnojmenným názvem jako město, tedy "Kikinda", je největším výrobcem a exportérem brusek v Srbsku. Také továrny "Electron" a "25 maj", která se zabývá výrobou zemědělských strojů a zařízení, jsou společnostmi zásobující srbský a zahraniční trh.

1.6.3 Okres jižní Banat (Južnobanatski okrug)

Jižní Banat se nachází na severovýchodu Srbska a zabírá 4 245km^2. Populační velikost je bezmála 314 000 obyvatel, čímž se tento okres řadí na druhé místo nejvíce osídlených částí Vojvodiny. Průměrná hustota osídlení je 73,6 obyvatel na km^2. Centrem této oblasti je Pančavo, kde žije okolo 77 000 obyvatel. Krom Pančave zde naleznete města jako Vršac, Kovin a Bela Crkva.

Okreš jižní Banat je považován za velmi moderní a průmyslový region, z něhož vyčnívá ropná rafinerie "Pančevo Oil Refinery", hnojivo pro rostliny "Azotara" a petrochemický průmysl v Pančavu.

1.6.4 Okres severní Bačka (Severnobački okrug)

Severní Bačka je dalším okresem, který je umístěn na úplném severu Srbska. Svou nepříliš velkou rozlohou 1 784 km^2 sice patří mezi malý okres, nicméně co nepobral v rozloze, dohání aspoň částečně obyvatelstvem, jehož číslo se zastavilo při posledním sčítání lidu v roce 2002 na hodnotě 200 140 obyvatel. Díky takové rozloze a počtu obyvatel je průměrná hustota osídlení 112,2 obyvatel na km^2. Centrálním městem této oblasti je Subotica, která je taktéž se svým populačním číslem 99 981 obyvatel, pátým nejlidnatějším městem Republiky Srbsko. Jelikož je v tak malé rozloze průměrná populace, tak dalším populačně větším městem je Bačka Topola.

Vzhledem k tomu, že tento region disponuje velmi bohatými zdroji, tak se není čemu divit, že se velmi dobře rozvíjí místní potravinářský průmysl. Nejlepšími příklady jsou společnosti jako "29 novembar", která se zabývá masným průmyslem, továrna na výrobu sladkostí "Pionir", a firma na zpracování mouky a výrobu chleba "Fidelinka". V případě výnosu plodin, jako jsou například kukuřice, pšenice nebo slunečnice, se Subotica řadí mezi přední města v Srbsku.

1.6.5 Okres jižní Bačka (Južnobački okrug)

Jižní Bačka se nachází v severní části Srbska a v centrální části Vojvodiny. Rozléhá se na 4 016 km^2. Populačně je se svými 593 666 obyvateli oblast jižní Bačka nejenom nejlidnatější částí autonomní části Vojvodina, ale taky nejlidnatějším okresem, nebo chcete-li okruhem, celé Republiky Srbsko, pochopitelně nepočítaje hlavní město Bělehrad. Díky tomuto číslu je i průměrná hustota osídlení 147,8 obyvatel na km^2. Dominantní postavení v tomto okruhu hraje pochopitelně město Novi Sad, které je centrem okruhu, ale zároveň je i hlavním městem celé autonomní oblasti. V Novem Sadu žije 283 634 obyvatel, a tím se stává město i druhým nejlidnatějším městem v celé zemi. Jelikož se jedná o nejlidnatější okruh celé země, tak zda najdeme asi největší zastoupení měst, které disponují počtem obyvatel vyšším jak 10 000. Těmi městy jsou Srbobran, Bečej, Vrba, Bačka Palanka a Temerin.

V tomto okruhu převažuje průmysl chemický, ropný, strojní, textilní a potravinářský. Dále zde funguje odvětví stavebnictví, nářadí a elektroporcelánu.

1.6.6 Okres západní Bačka (Zapadnobački okrug)

Západní Bačka je další severně položený okres o rozloze 2 420 km^2. Žije zde 215 916 obyvatel, při průměrné hustotě osídlení 88,4 obyvatel na km^2. Centrem tohoto okresu je město Sombor s populací lehce přesahující 50 000 obyvatel. Z dalších měst jmenujme město Kula a město Apatin, obě tyto města mají populační osídlení vyšší jak 10 000 obyvatel.

Dnes má oblast v okolí Somboru okolo 1000 km^2 zemědělské půdy, z čehož 970 km^2 tvoří ornou půdu. Mimo zemědělství hraje v tomto regionu důležitou roli i odchov skotu. Stále dynamičtějšího rozvoje je dosahováno v průmyslu, kde převládá kovo komplex "Bane", továrna na baterie v Somboru, továrna na výrobu dodávek "Crvena zastava", loděnice "Dunav" a zejména potom průmysl potravinářský, který s kapacitami svých olejových továren "Sunce" a "Somboled", provádí veškeré zemědělské zpracování.

1.6.7 Okres Srem (Sremski okrug)

Tento okres se nachází na severozápadě Srbska s rozlohou 2 420 km^2 a s populací 309 981 obyvatel se řadí mezi ty lidnatější části Srbska. Průměrná hustota osídlení udává číslo 96,4 obyvatel na km^2. Centrem oblasti je Sremska Mitrovica s populačním osídlením 39 041 obyvatel. Dalšími většími městy jsou Šid, Inđija, Ruma a Stara Pazova.

Hlavními činiteli ekonomického růstu této oblasti jsou továrna na zpracování celulózy a papíru "Matroz", továrna na výrobu nábytku "1 novembar" a dřevo kombinát "Woods of Serbia".

2 Ekonomické prostředí

Srbsko je na cestě k tržnímu hospodářství. Rozdělení Srbska a Černé Horny v roce 2006 nemělo více znatelný dopad v ekonomické sféře. Taktéž vyhlášení nezávislosti Kosova nepřináší závažnější problém pro ekonomiku Srbska.

Jediný významný vliv na srbskou ekonomiku má momentálně probíhající celosvětová recese.*„Průmyslová výroba se za první pololetí propadla o 17,4 %, přičemž největší propad byl zaznamenán ve zpracovatelském průmyslu o 19,9%. V zahraničním obchodě se vývoz snížil o 23 % na 2,8 mld. EUR, dovoz se snížil o 30% na 5,4 mld. EUR. Schodek obchodní bilance činí 2,6 mld. EUR, což je vlivem výraznějšího snížení dovozu snížení o 1,5 mld. EUR, v porovnání s 1. pololetím 2008.“* [14].

Srbské ekonomice se v poslední době daří především v obchodu a dopravě. Částečně se vede i financím a také především těžbě rud a kamene. Co ovšem v místní ekonomice pokulhává je lesnictví a dříve i zemědělství, které se teď dává postupně dohromady. Dalším sektory, které příliš nepřispívají do rozvíjení ekonomiky, a také HDP, jsou turismus a pohostinství se svými restauracemi a hotely.

2.1 Hrubý domácí produkt (HDP)

Hrubý domácí produkt je celkový objem konečné produkce vyjádřený v peněžní sumě, vytvořené v určitém období výrobními faktory, které působí na území země, bez ohledu na to, zda je státní příslušnost jejich majitelů srbská, nebo zahraniční.

HDP Srbska činil v roce 2008 cca 33 mld. EURO. Hrubý Domácí Produkt zaznamenal během období od roku 2002 do roku 2008 stabilní reálný růst s průměrným ročním nárůstem 5,8 %. Přičemž průměr HDP za toto období na osobu činí 3 076 EURO. V r. 2008 činil reálný růst HDP 6,1 %. Nejvíce se rozvíjejí sektory obchodu, dopravy a financí. Pro rok 2009 se však reálný růst HDP pohybuje v minusových číslech. Reálný růst HDP pro rok 2009 je -3,0 %, zatímco výsledky 1. a 2. čtvrtletí za rok 2010 už jsou o trochu optimističtější, kdy hodnota reálného růstu HDP za 1. čtvrtletí činí 0,6 % a za 2. čtvrtletí 1,8 %. V samostatných číslech to pak znamená, že HDP za první dvě čtvrtletí roku

2010 činí takřka 6.9 mld. EURO respektive 7,5 mld. EURO. Dohromady to tedy je 14.4 mld. EURO za první polovinu roku 2010.

X	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
HDP (mil. EUR)	16 811	18 011	19 723	21 105	25 262	29 124	33 861	30 385
HDP na osobu (EUR)	2 162	2 338	2 563	2 743	3 186	3 947	4 597	4 122
Reálný růst HDP (%)	4,2	2,5	8,4	6,2	5,7	7,5	6,1	-3,0
Veřejný dluh v % HDP	69,5	64,3	53,3	50,6	40,1	31,4	26,3	32,4

Tabulka č. 1 – Míra HDP 2002 – 2009

Zdroj: [14, 19]

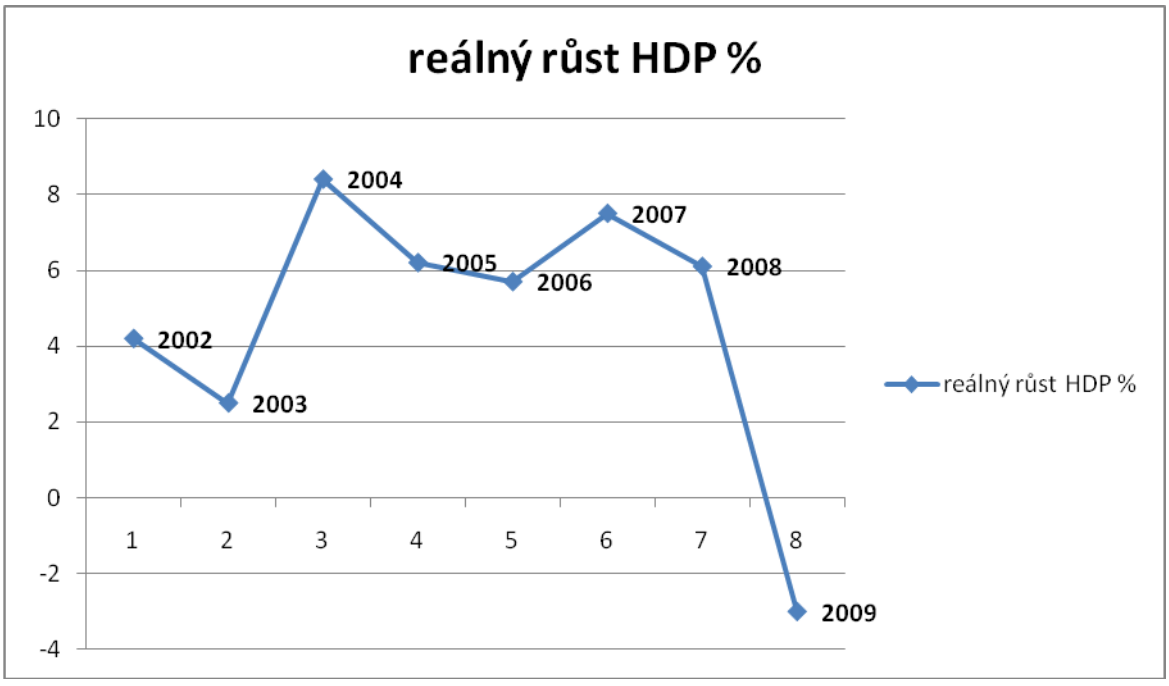

Graf č. 1 – Reálný růst HDP v % za období 2002 - 2009

Zdroj: [14] [19]

2.2 Inflace

Inflace je znehodnocování kupní síly peněz, pomocí zvyšováním jejich množství v oběhu nad možnou únosnou úroveň. V praxi se toto projevuje nárůstem cenové hladiny v ekonomice. Zdražují se suroviny, zboží, služby a pochopitelně se taky zvedají nájmy. Obyvatelstvo i přesto nechudne, protože veškeré zdražování je vyrovnáváno plošným nárůstem příjmů obyvatelstva. Tím je myšleno zvyšování jak mezd, tak i dividend, rent a úroků z vkladů.

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
19,5	11,7	13,7	17,7	6,6	10,1	8,6	6,6

Tabulka č. 2 – Míra inflace v % za období 2002 - 2009

Zdroj: [14]

Hlavním důvodem proč inflace v Srbsku stále roste je fakt, že krom nadměrného utrácení veřejného sektoru, se rovněž i monopolní chování jednotlivých subjektů v jistých sektorech ekonomiky stává nestandardním.

V současnosti můžeme spíše očekávat pokračování veřejného utrácení, což bude pravděpodobně stimulovat inflační trendy v srbském hospodářství i v následujících letech.

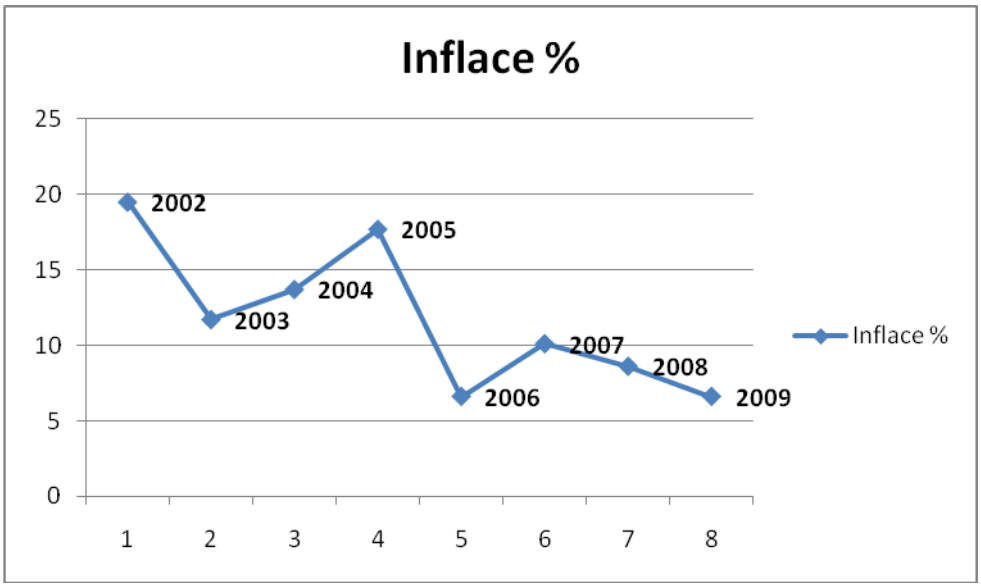

Graf č. 2 – Míra inflace v % za období 2002 - 2009

Zdroj: [14]

2.3 Zaměstnanost

Nezaměstnanost v Srbsku patří bohužel stále k jedněm z nejvyšších v Evropě. Oficiální míra nezaměstnanosti činila v roce 2005 téměř 32 %. Oficiální údaje ukazují, že v roce 2006 zůstávala nezaměstnanost stále velmi vysoká a to především díky pokračující restrukturalizace státních podniků se tendence dalšího růstu nezastavila. Od začátku roku 2006 vzrostl registrovaný počet nezaměstnaných o 21 tisíc. Nicméně už v roce 2008 jakoby se blýskalo na lepší časy a míra nezaměstnanosti se snížila na „pouhých" 24 %.

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
29,0	31,7	31,7	32,6	28,1	29,0	24,2	19,2

Tabulka č. 3 – Míra nezaměstnanosti v % za období 2002 - 2008

Zdroj: [14]

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
111	138,5	169,8	210,4	259,5	347,6	358,4	337,9

Tabulka č. 4 – Průměrná čistá mzda v € za období 2002 - 2009

Zdroj: [14, 20]

2.4 Export a import

Zahraničně obchodní výměna Srbska v roce 2009 dosáhla hodnoty 17 118,9 mil. EUR, což je oproti roku 2008 pokles o 25,3 %. Export dosáhl hodnoty 5 961,6 mil. EUR, a to je v porovnání s rokem 2008 pokles o 19,7 %. Import činil 11 157,3 mil. EUR a byl o 28 % nižší než v roku 2008. V roce 2009 byl deficit zahraničního obchodu Srbska 5 195,6 mil. EUR, což činí ve srovnání s rokem 2008 snížení o 35,6 %. Pokrytí importu exportem činilo 53,3 % a bylo tak o 5,3% vyšší, než roku 2008, kdy toto pokrytí činilo 47,7 %.

Zahraničně obchodní výměna Srbska v roce 2008 dosáhla hodnoty 23 008,8 mil. EUR, což je oproti roku 2007 navýšení o 15,4 %. Export dosáhl hodnoty 7 428,3 mil. EUR, a to je v porovnání s rokem 2007 zvýšení o 15,5 %. Import činil 15 580,5 mil. EUR a byl o 15,3% vyšší než v roku 2007. V roce 2008 byl deficit zahraničního obchodu Srbska 8 152,1 mil. EUR, což činí ve srovnání s rokem 2007 zvýšení o 15,2 %. Pokrytí importu exportem činilo 47,7 % a bylo tak o 0,1% vyšší, než roku 2007, kdy toto pokrytí činilo 47,6 %.

X	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Export (mil. EUR)	2 870	2 441	2 832	3 608	5 103	6 432	7 428	5 961
Import (mil. EUR)	5 957	6 586	8 623	8 439	10 463	13 507	15 581	11 157

Tabulka č. 5 – Míra exportu a importu v mil. EURO za období 2002 – 2009

Zdroj: [14]

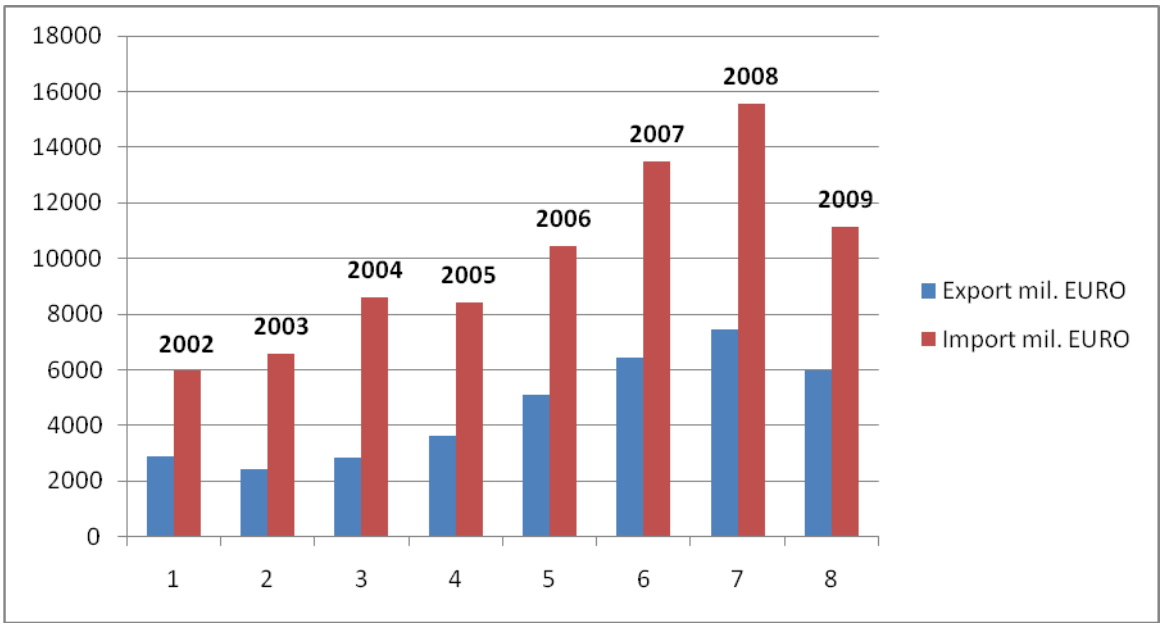

Graf č. 3 – Míra exportu a importu v mil. EURO za období 2002 – 2009

Zdroj: [14]

Hlavní důvody zvýšení importu:

- zvýšení importu energetických surovin
- zvýšení importu rud mědi a železa
- růstu poptávky

Hlavní důvody zvýšení exportu:

- postupující privatizací a restrukturalizací podniků
- vývozem přebytků zemědělských produktů
- přebytkem v obchodě s textilními produkty
- výhodnější poměr cen vyváženého zboží vůči cenám zboží dováženého

Srbský export v roce 2008 byl nejčetnější s Bosnou a Hercegovinou (910,9 mil. EURO), Černou Horou (875,7 mil. EURO), Německem (776,9 mil. EURO) a Itálií (767,7 mil. EURO). Zatímco srbský import byl nevýznamnější s Ruskou federací (2375,9 mil. EURO), Německem (1839,7 mil. EURO) a Itálií (1485,9 mil. EURO). První pololetí roku 2009, tedy leden až červen, byl srbský export nejvíce orientovaný do Bosny a Hercegoviny (301,8 mil. EURO), Německa (286,8 mil. EURO) a Černé Hory (258,3 mil. EURO), a import byl nejčetnější se stejnými zeměmi jako v roce 2008, tedy s Ruskem (641,7 mil. EURO), Německem (607 mil. EURO) a Itálií (485,5 mil. EURO).

Přebytek exportu a importu v roce 2008 byl pak realizovaný především v obchodě s Černou Horou 738 mil. EURO), Bosnou a Hercegovinou (472,2 mil. EURO) a Makedonií (77,3 mil. EURO). Co se deficitu týče, tak ten v tomtéž roce zůstává nejvyšší v obchodě s Ruskem (2001 mil. EURO), díky dovozu energetických surovin jako jsou například ropa nebo plyn. Dále v pořadí se pak umístili Čína (1240,4 mil. EURO) a Německo (1062,8 mil. EURO). Přebytek exportu a importu pro první pololetí 2009 byl pak opět realizován s Černou Horou (207,8 mil. EURO), Bosnou a Hercegovinou (185 mil. EURO) a Makedonií (59,1 mil. EURO). To samé platí i pro obchodní deficit za první pololetí 2009, tudíž že v něm tradičně figurují země Ruské federace (541,9 mil. EURO), Číny (371,9 mil. EURO) a Německa (320,2 mil. EURO).

V roce 2008 se nejvíce ze Srbska exportovalo železo a ocel (985 mil. EURO), barevné kovy (483 mil. EURO), oblečení (375 mil. EURO), ovoce a zelenina (325 mil. EURO) a výrobky z kovu jinde nezařazené (318,3 mil. EURO). Zatímco srbskému importu vládla ropa a ropné deriváty (1954 mil. EURO), osobní automobily (1 254 mil. EURO), zemní plyn (792 mil. EURO), železo a ocel (761 mil. EURO) a průmyslové přístroje a stroje pro všeobecnou spotřebu (736 mil. EURO). Pro prvních šest měsíců roku 2009 dominuje v exportu především oblečení – především vojenské vesty (204 mil. EURO), železo a ocel (169 mil. EURO), obiloviny a jejich produkty (159 mil. EURO), ovoce a zelenina (133 mil. EURO) a barevné kovy (127 mil. EURO). Importu Srbska za první pololetí 2009 vládne především dovoz ropy a ropných derivátů (412 mil. EURO), osobních automobilů (382 mil EURO), zemního plynu (323 mil EURO), železa a oceli (236 mil EURO) a průmyslových přístrojů a strojů pro všeobecnou spotřebu (230 mil EURO).

2.5 Průmysl

Současný průmysl Republiky Srbsko má potenciál k dosažení mnohem většího růstu, než je tomu dosud. Hlavním problémem je až chronická nelikvidnost ekonomických subjektů, která je také ztěžována omezujícím chováním Srbské národní banky NBS (přísná úvěrová a monetární politika), a tím trpí eventuální dynamika výroby. Těžší podmínky k získání finančních prostředků od komerčních bank a taktéž díky nedostatku vlastních firemních prostředků, probíhá rekonstrukce a restrukturalizace srbského průmyslu velmi pomalu. Tím pádem je konkurenceschopnost srbské ekonomiky nadále nízká a to je momentálně vcelku vysoká cena, kterou musí Srbsko platit v boji proti inflaci.

V Srbsku pokračoval v prvním pololetí roku 2009 propad ekonomiky, který byl zapříčiněný především propadem průmyslové výroby. Podle dostupných údajů Státního úřadu pro statistiku Srbska zaznamenala průmyslová produkce v Srbsku v prvním pololetí roku 2009 propad o 17,4 % v porovnání se stejným obdobím loňského roku. Průmyslová produkce v červnu 2009 byla o 14,1 % nižší v porovnání s červnem 2008, zatímco v porovnání s průměrem celého roku 2008 byla nižší o 12 %.

V porovnání června 2009 s červnem 2008 byl zaznamenán dynamický růst o 13,4 % v průmyslovém sektoru výroby a dodávky elektrické energie, plynu a vody, zatímco v sektoru zpracovatelského průmyslu byl zaznamenán propad o 19,9 % a v sektoru těžby rudy a kamene jsme zaznamenali propad o 5,7 %.

V případě porovnání června 2009 s červnem 2008 v oblasti průmyslové produkce zjistíme, že propad v této oblasti byl především v sekcích: Zboží dlouhodobé spotřeby, kde byl propad o 37,9 %, Meziproduktů, kromě energie, tam činil propad 29,9 %, Výrobních prostředků s propadem 21,5 % a Zboží krátkodobé spotřeby, kde byl propad 8,2%. K růstu produkce došlo jen u sekce Výroby energie a to o 6,5 %.

V červnu 2009 v porovnání s červnem 2008 zaznamenal fyzický objem průmyslové výroby růst u 7 oblastí, které zaujímají v celkové struktuře průmyslové produkce 25 % a propad u 22 oblastí, které v celkové struktuře zaujímají 75 %.

Největší vliv na propad průmyslové produkce v červnu 2009 (meziročně v porovnání s červnem 2008) měly: výroba základních kovů, výroba chemických produktů a vláken, výroba nábytků, výroba potravinářských produktů a výroba gumy a plasty. Propad průmyslové produkce za první pololetí roku 2009 v porovnání s prvním pololetím 2008 nejvíce ovlivnila hlavně výroba základních kovů, výroba chemických produktů a vláken, výroba potravinářských produktů, výroba nábytků a výroba motorových vozidel a přívěsných vozíků.

Současná celosvětová ekonomická krize ještě více prohloubila potíže srbské průmyslové výroby a její konkurenceschopnost je a bude velmi malá, pakliže nedojde k zásadní restrukturalizaci a modernizaci odvětví. Samotná průmyslová výroba pak produkuje výrobky většinou nízké úrovně a s velmi malou přidanou hodnotou. Situaci dosud nezlepšují ani přímé zahraniční investice, jejichž výše je v Srbsku dosud minimální, pouze kolem 1 mld. EURO ročně. Právě proto je nutné pokročit i ve vytváření atraktivnějších podmínek pro příliv přímých zahraničních investic a zlepšování podmínek pro podnikání.

V budoucnu by mělo dojít ke vstupu několika významných zahraničních investorů do několika srbských odvětví či významných závodů jako jsou například NIS nebo Zastava. V opačném případě, tedy v případě, že by přímé zahraniční investice nevstoupili do srbského průmyslu, nelze očekávat, že v srbském průmyslu dojde v budoucnu k výraznějším zlepšením.

2.6 Stavebnictví

Stavebnictví se potýká s řadou vnitřních problémů a tyto problémy se zatím nedaří odstraňovat v potřebném tempu a dostatečné kvalitě. Největší současné srbské stavební firmy jsou stále vedeny státem, trpí nadbytkem zaměstnanců a zastaralými technologiemi. Taktéž v investicích dominuje stále stát, který prostřednictvím republikového ředitelství silnic nebo srbských drah investuje do oprav silnic a železniční sítě. Většina infrastrukturních investic se odehrává s podporou Evropské investiční banky a EBRD[4].

[4] Evropská banka pro obnovu a vývoj <http://www.ebrd.com/>

Problematika bytové výstavby je především ve veškeré administrativě, která je zdlouhavá a tedy i finančně náročná. Velkou roli zde hraje i korupce, která při získávání různých povolení je bohužel běžná. Ceny nové výstavby jsou vysoké především díky stavebním firmám, které se potýkají s vysokými vlastními náklady, které jsou tvořeny především přezaměstnaností a neefektivitou, tím pádem nemohou a nechtějí snížit své ceny a nové byty jsou tak dostupné pouze úzké skupině zájemců. Pro Srbsko a jeho mzdovou úroveň by mohla být akceptovatelná cena bytu v rozmezí 450 – 600 EURO/m^2. Realita je však jiná a tak se minimální cena pohybuje většinou okolo 1 000 EURO/m^2, z toho jenom podíl administrativních nákladů na novou výstavbu je odhadován na 14 – 17 %.

Další epizodou samou pro sebe je otázka půdy, o jejichž nakládání existuje relativně nový zákon z roku 2003. V současnosti platí stav, že veškeré stavební parcely jsou ve vlastnictví Republiky Srbsko. Investor má možnost si pozemek pronajmout od státu na 99 let a získat tak právo používání tohoto pozemku pro účely výstavby. Jediná zemědělská půda může být soukromá, ale lze ji relativně jednoduše prohlásit za stavební pozemek a to díky změně v Územním plánu.

2.7 Zemědělství

Zemědělství je v Srbsku považováno za základní pilíř místní ekonomiky. Zemědělská produkce se postupně zvyšuje a přispívá tak k růstu srbského HDP. Soukromí zemědělci, kterých je v Srbsku zhruba 800 000, řeší základní problém v tom, že se neustále opakuje problém s opožděným placením výkupních cen jejích výrobků a produkce, navíc se výkupní ceny již delší dobu skoro vůbec nemění, což vzhledem k rostoucím nákladům za hnojení a krmné směsi způsobuje, že většina zemědělců má velké potíže. Tento fakt pak ještě podtrhuje technika, kterou tvoří zhruba 400 000 traktorů a 25 000 kombajnů, a která je s průměrným stářím 18–20 let velmi zastaralá. Zavlažovací technika, která je instalována na 180.000 ha je dalším problémem, jelikož se jí aktivně používá pouze na 30 000 ha. Ekonomické důvody jsou tím hlavním podmětem, proč se v Srbsku momentálně velmi málo hnojí. Průměr hnojení činí pouze 36 kg/Ha. Tento fakt tak ukazuje, že v evropském kontextu dochází v Srbsku pouze k podprůměrným výnosům. Dalším trendem současného srbského zemědělství je úbytek lidí, kteří jsou v takzvaném produktivním věku, a tím dochází k tomu, že velkou část srbské zemědělské půdy nemá kdo obdělávat.

Pro srbské zemědělce je vítanou pomocí obnovení možnosti preferenčních vývozů cukru na trhy Evropské unie, které bylo dříve pozastaveno kvůli podvodům ze strany srbských vývozců. Kromě obnovení se taktéž zvýšila exportní kvóta z 150 000 tun na 180 000 tun.

Nicméně hlavním zemědělským vývozním artiklem stále zůstávají maliny, které patří k nejdůležitějším srbským vývozním produktům. Za tento vývozní produkt Srbsko ročně utrží zhruba 68 mil. EURO. Maliny se pěstují na 12 000 ha v okolí měst Arilje, Valjevo a Požega.

2.8 Infrastruktura

2.8.1 Doprava

Silniční síť Srbska představují vozovky o celkové délce 40 845 km, z čehož je 5 525 km dálniční síť a „tepny“, 11 540 km jsou regionální a 23 780 km místní vozovky. 32 % vozovek je starších 20-ti let, pouze 14 % bylo zprovozněno před méně než 10 lety. 2 570 mostů představuje silniční plochu 772 000 km^2, 214 z nich je na dálničních tazích. Tunelů je v Srbsku 78 a nalézají se především na regionálních silnicích.

Národní investiční plán přerozděloval a stále přerozděluje do rozvoje infrastruktury a modernizace zařízení v různých srbských institucích cca 400 mil. EURO. Tento plán obsahuje i práce v oblasti silniční infrastruktury, výstavbu obchvatu kolem Bělehradu a rekonstrukci dálničního mostu „Gazela". V první fázi výstavby objezdu by mělo být poskytnuto 150 mil. EURO, z čehož srbská vláda poskytne 30 mil. EURO a zbývající částka bude financována na základě smluv s Evropsko banko pro obnovu a vývoj EBRD a Evropskou investiční bankou. Dále probíhá výstavba nového mostu přes řeku Dunaj u obce Beška, kterou opět financuje Evropská Investiční Banka úvěrem 52 mil. EURO.

Představitelé srbské vlády a Světové banky ukončili během roku 2009 jednání o poskytnutí úvěru na tři části dálnice úseku Grabovica – Grdelica, Vladčin Han – Donji Neredovac a Dimitrovgrad – hranice Bulharska v celkové hodnotě 264 mil. EURO. Práce byly zahájeny koncem roku 2009. Lhůta splatnosti úvěru je 20 let, roční úroková míra dosahuje

1,6 % a možnost odkladu splácení je 8 let. Světová banka klade důraz na Srbskou vládu, aby disponovala dostatkem finančních prostředků na odkup důležitých pozemků od soukromých subjektů do vlastnictví státu, které jsou zapotřebí pro výstavbu dálnice, což podle současných informací vláda Srbska již zabezpečila.

Železniční doprava funguje za pomocí půjček zahraničních bank. Nakupují se a opravují nákladní vagóny a lokomotivy. Prioritou číslo jedna je zlepšení situace na panevropském koridoru č. 10, který z Maďarska prochází Srbskem a pokračuje do Řecka. Součástí tohoto koridoru je i odbočka na Bulharsko v jižní části Srbska. Černohorský námořní přístav Bar a srbský Bělehrad mají neustále značný problém s využitím trasy pro přepravu nákladu, protože železnice nedokáže pokrýt současnou existující poptávku po železniční dopravě. Srbská železnice také trpí momentálně velkým nedostatkem kvalitních přejezdů a signalizačních zařízení a zároveň se snaží investovat také do elektrifikace tratí, kde v této oblasti působí také české firmy AŽD[5] a EŽ Praha[6]. Zároveň probíhá výstavba nového železničního nádraží v Bělehradě a plánuje se vybudování železničního uzlu ve Vojvodině, konkrétně v jejím hlavním městě Novi Sad.

Republika Srbsko v současné době vede řadu jednání především s mezinárodními finančními institucemi. Tématem těchto jednání je pochopitelně zaměřeno na financování výstavby železničních a silničních koridorů a další modernizaci železniční i silniční dopravy.

2.8.2 Energetika

V roce 2002 Srbsko v Aténách podepsalo Memorandum o založení regionálního energetického trhu zemí jihovýchodní Evropy (ECSEE).

[5] AŽD Praha založila roku 2003 v srbském Bělehradě dceřinou společnost AŽD Saobračajni Sistemi, d.o.o. Svou působnost v oblasti dodávek pro srbskou železnici započala realizací přejezdového zabezpečovacího zařízení ve městě Čačak. Dále se podílela na dodávce výhybkových systémů pro trať Novi Sad – Bělehrad a v současnosti realizuje několik dalších staveb v Srbsku například byly navrženy smlouvy na dodávku a montáž 3 ks přejezdových zabezpečovacích zařízení typu PZZ-EA ve městech Bajmok, Negotin a Raška a na modernizaci staničního zabezpečovacího zařízení na průmyslové vlečce elektrárenského komplexu TENT Obrenovac.
Zdroj: [18]

[6] Elektrizace železnic Praha a.s. http://www.elzel.cz/

Srbsko má v současné době schválenou strategie pro rozvoj energetiky do roku 2015. Zároveň v roce 2005 založilo Srbsko Agenturu pro energetiku. Těmito počiny začala v Srbsku reforma energetického sektoru. Strategie předpokládá, že investice, která mají sloužit realizaci „*programu rozvoje a aplikace obnovitelných a energeticky efektivnějších technologií v oblasti výroby elektrické a tepelné energie*“ budou vyšší než 238 mil. EURO. Výše zmíněné investice mají být zaměřeny hlavně na výstavbu malých vodních elektráren a na rekonstrukci již existujících průmyslových kapacit využívajících ve zvýšené míře zemní plyn a zároveň výstavbu nových kapacit stejného účelu. Tato výstavby by měly být financovány především z domácích zdrojů, nicméně tyto programy jsou také velmi zajímavé i pro zahraniční investory.

Jak již bylo zmíněno, Republika Srbsko v roce 2005 přijala strategii rozvoje energetiky, která je momentálně plánovaná až do roku 2015. Cílem této strategie je snížit energetickou náročnost průmyslové výroby a dopravních aktivit, kde je problém v energetické efektivitě, a změnit strukturu používaných energentů, neboli energetických potenciálů, v domácnostech. Strategie počítá s pěti zásadními oblastmi do roku 2015:

1. Modernizace stávající energetické infrastruktury do roku 2012, přičemž teprve poté je možné uvažovat o privatizaci, ačkoliv v nově budovaných objektech je reálná účast soukromého kapitálu.

2. Racionální spotřeba kvalitních energentů a pokles spotřeby elektrické energie jako tepelného zdroje. Proces plynofikace, kdy přibude 400 000 nových přípojek na plyn.

3. Budování kapacit z obnovitelných zdrojů;

4. Výstavba nového zdroje o síle cca 250 MW (paroplyn)

5. Výměna starých objektů novými, péče o regionální potřeby v rámci regionálních a panevropských přenosových systémů.

Srbsku se navíc líbí český program energetické efektivity, díky tomu již byly navázány kontakty s českou firmou Seven[7] přičemž stanovováním tarifů a vydáváním licencí na vykonávání energetických aktivit bude pověřena Energetická agentura, která ovšem nebude zasahovat do cen pro kvalifikované spotřebitele a deriváty nafty. Na výstavbu energetických objektů by měly být vypsány tendry, které jsou v souladu se zákonem o koncesích. Strategie je umístěna na webu ministerstva hornictví a energetiky[8].

Plynovod South Stream

„V září 2008 srbský parlament ratifikoval energetickou dohodu mezi Srbskem a Ruskou federací. Dohoda předpokládá prodej 51 % státního podniku Ropný průmysl Srbska, Naftna Industrija Srbije (NIS) a vybudování nového úseku plynovodu South Stream, který povede přes Srbsko, a dokončení výstavby podzemního zásobníku plynu, který má mít minimální kapacitu 300 milionů m^3 a minimální denní průtok 1,6 milionů m^3, v městě Banatski Dvor. Smlouvu o výstavbě plynovodu South Stream společně s ruským Gazpromem podepsali v Soči v polovině května 2009 představitelé plynárenských podniků Srbska, Řecka, Bulharska a Itálie. Trasa plynovodu povede z Ruské federace směrem k Černému moři, dále pak po jeho dně do bulharského přístavu Varna, odkud zamíří napříč Balkánem přes Bulharsko, Srbsko a také Maďarsko dále do Rakouska a Itálie. Zároveň byla podepsána příloha memoranda mezi Gazpromem a italskou energetickou skupinou ENI, kterým se podstatně zvýšila kapacita plynovodu South Stream až na 63 mld. m^3 ročně. Dohoda definitivně potvrdil fakt, že plynovod povede přes Srbsko a jeho kapacita výrazně převýší původně předpokládaných cca 20 mld. m^3. Srbsko si od výstavby plynovodu South Stream slibuje získání pozice významné tranzitivní země s korespondujícími příjmy. Zároveň by měla výstavba plynovodu a souvisejícího zásobníku plynu v Banatskom Dvoru zajistit plynulejší zásobování země a praktické vyloučení případných propadů v dodávkách plynu pro obyvatelstvo a průmysl.

Smlouva o výstavbě plynovodu „South Stream“ a založení společného podniku pro podzemní zásobník plynu Banatski Dvor byla podepsána generálním ředitelem společnosti

[7] Společnost SEVEn se zabývá ochranou životní prostředí a podporou ekonomického rozvoje cestou účinnějšího využívání energie. <http://www.svn.cz/>

[8] Ministerstvo hornictví a energetiky <http://www.mem.sr.gov.yu/>

Srbijagas Dušanem Bajatovićem a předsedou představenstva společnosti Gazprom Aleksejem Milerem. Společný srbsko-ruský podnik bude registrován v následujících 30 dnech a měl by začít fungovat 31. března 2010. Gazprom bude mít většinový podíl ve vlastnictví společného podniku – 51 %, zatímco srbská strana bude mít 49 %. Gazprom bude investovat více než 25 mil. EURO na dobudování podzemního zásobníku plynu Banatski Dvor. Společná investice srbské a ruské strany by měla zajistit zvýšení kapacity zásobníku na minimálně 800 mil. m^3 plynu. Kromě založení společného podniku pro podzemní zásobník plynu bude založen také společný podnik pro vybudování úseku plynovodu „South Stream" přes Srbsko. Sídlo tohoto podniku bude ve Švýcarsku, proces registračního řízení v této zemí právě probíhá. Společný podnik by měl zpracovat studii proveditelnosti projektu a mít na starostí vybudování úseku plynovodu přes Srbsko. Délka srbského úseku plynovodu bude 450 km dlouhá, zatímco výška investic do plynovodu bude upřesněná po zpracování technicko-ekonomické dokumentace projektu. Předpokládá se, že projekt „South Stream" bude realizován do konce roku 2015. Roční kapacita plynovodu skrz Srbsko bude mezi 36 - 41 mld. m^3 plynu, což by znamenalo třikrát až čtyřikrát násobně větší příjmy z tranzitních poplatků, než bylo původně předpokládáno. Podle původní verze mezistátní energetické dohody mezi Srbskem a Ruskou Federací měla být kapacita plynovodu přes Srbsko 10 mld. m^3 plynu ročně. Srbský ropný podnik Naftna Industrija Srbije (NIS) a Moskovska Banka podepsaly smlouvu o úvěru ve výší 100 mil. USD. Podle tiskového oznámení společnosti NIS budou finanční prostředky použity pro financování běžících aktivit tohoto ropného koncernu. Úvěrová lhůta je stanovená na 2 roky s možností prodloužení o dalších 12 měsíců." [14].

3 Politické prostředí

Republika Srbsko je poměrně „mladý stát“, samotná Republika Srbsko vznikla až v roce 2006, kdy se oddělila poslední část tehdejší Jugoslávie, Černá hora, která toho roku vyhlásila nezávislost na Srbsku, kterou potvrdila veřejným referendem. Do roku 2006 byla Republika Srbsko vedena pod názvem Srbsko a Černá hora. I když tyto dva státy byly názvem pořád spolu, politicky měly společnou pouze obranu země.

3.1 Státní zřízení

Republika Srbsko používá systém parlamentní demokracie. Přičemž je srbský parlament jednokomorový a obsahuje 250 poslanců. Tito poslanci jsou voleni na základě všeobecného, přímého a tajného hlasování. Jejich funkční období činí 4 roky. Hranice pro vstup politické strany do parlamentu je 5% hlasů z celkových výsledků voleb.

Vláda zvolená dne 15. května 2007, tvořila koalici stran Demokratická strana Srbsko DSS a strana Nove Srbsko NS. Premiérem této nové vlády byl staronový premiér Vojislav Koštunica. Prioritami této vlády byly především otázky ohledně Kosova, eurointegrace, sociální a hospodářská politika a v neposlední řadě také boj s organizovaným zločinem a korupcí.

Nicméně tato vláda nevydržela příliš dlouho, protože skoro na den za rok poté, dne 11. května 2008, vzešla z předčasných voleb nová vláda, v jejímž čele, jakožto premiér, se usadil nestraník Mirko Cvetković. Vláda vznikla díky dohodě koalice, která se sdružuje především kolem Demokratické strany DS a Socialistické strany Srbska. Díky tomu, je tak tato vláda charakterizovaná svým proevropským a sociálním postojem vůči Srbsku. Samotný mandát pak tato vláda dostala dne 7. července 2008. Vláda je složena z 27 členů. Jedná se o premiéra, čtyři místopředsedy vlády, z níž tři ještě zastávají i ministerské posty, dvacetčtyři ministrů a jeden ministr bez portfeje. Základním programem nové vlády je především evropská budoucnost pro Srbsko, odmítnutí nezávislosti Kosova, posílení ekonomiky, posílení sociální zodpovědnosti vlády, aktivnější boj proti korupci a organizovanému zločinu, respektování mezinárodního práva.

V některých aspektech svého programu se obě vlády shodnou. Jedná se o neuznání Kosova a boj proti organizovanému zločinu. Do jaké míry se jim tyto dva fakty povedou je otázkou, protože především otázka korupce je v Srbsku velkým problémem.

3.2 Politické strany

Dřívější střet politických uskupení v Srbsku, přesněji v 90. letech 20. století, se může charakterizovat rovnicí „*My proti nim*“ [6, s. 71], která ovšem nebyla jednosměrná, nýbrž byla používána oběma proti sobě stojícími tábory proti vládních stran a demokratického bloku. Dnešní politické období v Republice Srbsko je přece jen už o něco více pestřejší a více rozmanitější, ale ani to však nebrání médiím, politikům a některým analytikům k častému rozdělování politických stran na bloky demokratické a na tak zvané strany minulého režimu. Dnešní politické schéma Srbska tvoří zejména strany radikální a umírněné levici, které stojí proti pravicovým stranám. Levicové strany mají především zájem o zlepšení životní úrovně v Srbsku a o integraci Srbska do Evropské Unie nebo NATO. Zatímco Pravice se zabývá řešením problémů srbského společenství, jedná se o zachování integrity Srbska, tím pádem v prvé řadě o zachování Kosova v rámci Srbska.

3.2.1 Levice

Na úplném kraji levicových stran nalezneme radikální levici neboli radikální reformisty, které v letech 2001 – 2003 vedl tehdejší premiér Zoran Djindjić[9], který ovšem v té době byl předsedou Demokratické strany (DS), která se dnes již posunula na pozici umírněných reformistů. Pozici radikálních levicových sil převzala Liberálně demokratická strana.

Liberálně demokratická strana (LDP) a její vznik se datuje do roku 2006, kdy tato strana vznikla odštěpením radikální části z Demokratické Strany (DS). V lednu 2007 se odehrály volby do parlamentu, a v nich tato strana společně se třemi dalšími stranami získala 15 mandátů. Samotná strana se pak označuje jako jediný a správný pokračovatel politiky již zmíněného Zorana Djindjiće. Paradoxem ovšem zůstává fakt, že většina

[9] Osobnost Zorana Djindjiće byla a dodnes je symbolem rychlých změn od minulosti k evropské budoucnosti avšak 12. března 2003 byl na něj spáchán atentát. Za tento čin byli odsouzeni členové největší kriminální organizace v Srbsku takzvaného Zemunského klanu a někteří příslušníci dnes již neexistující „Jednotky pro speciální operace státní služby ministerstva vnitra Srbska“. Také je zde neustále úvaha, zda za atentátem nebylo i nějaké politické pozadí.

nebližších Djindjićových kolegů a exministrů zůstalo v Demokratické straně (DS). Prioritou číslo jedna pro LDP však i nadále zůstává euroatlantické integrace. S tím souvisí i vydání bývalého generála armády bosenských Srbů Ratka Mladiće. LDP je taktéž jedinou stranou, která v otázce Kosova tvrdí, že by Kosovo mělo získat nezávislost. Důvodem tohoto tvrzení je, že tento nevyřešený fakt i nadále brání rozšířenějším vyjednávání o přístupu do EU a taktéž tvrzení LDP, že Kosovo může být jen kosovské nikoliv však srbské nebo albánské.

G17 Plus zastává funkci umírněné levice. Tuto stranu v roce 2003 jakoby „převzala" skupina reformních liberálů, kteří dříve působili „thing-tank G17 Plus" , což nebylo nic jiného, než skupina ekonomických expertů, kteří vytvářeli ekonomické plány pro Demokratickou stranu (DS). Dnešní G17 Plus se už liší od Demokratické strany (DS) především svým důrazem na ekonomická témata. Jejich pragmatismus je patrný i v oblastech, které na první pohled se nezdají být až tak zcela ekonomického rázu. Programové prohlášení této strany se zaobírá především otázkou nezávislého a silného Srbska, jakožto člena EU a NATO. V kosovské otázce je zase strana G17 Plus velmi nejasná, díky čemuž může být tento postoj chápán a interpretován dvojznačně. V první řadě uvádí, že Srbsko nikdy nemělo žádný větší vliv na Kosovem, i dobách, kdy bylo Kosovo součásti Srbska, poněvadž bylo Kosovo neustále pod „protektorátem" OSN. Zároveň ovšem strana dodává, že Srbsko má povinnost chránit srbské obyvatele Kosova a garantovat tak autonomii pro srbské enklávy v Kosovu.

Demokratická strana (DS) je v současné době rozhodně nejvýraznější stranou v levé, reformistické, části politického spektra, přesněji řečeno její pozice je něco mezi LDP a G17 Plus. V roce 2003 otřásl stranou atentát ne jejího předsedu Zorana Djindjiće, což vedlo ke ztrátě důvěryhodnosti k této straně, následoval pak ještě neúspěch v prosincových parlamentních volbách v roce 2003. Následně pak stranu převzal dnešní prezident Republiky Srbsko Boris Tadić, který byl zvolen jako hlava státu v roce 2004. Následně strana zaznamenala úspěch i v parlamentních volbách v lednu roku 2007. Tato vláda však nevydržela dlouhou a v květnu roku 2008 se šlo k volbám, tentokrát předčasným, znovu. V současné době Srbsku vládne právě Demokratická strana, která je v koalici se Socialistickou stranou Srbska. Demokratická strana se svým programem se taktéž zasazuje o co nejrychlejší integraci Republiky Srbsko do EU a NATO. Demokratická strana klade důraz taktéž i na zahraniční politiku, kde se jí jedná především o posilování regionálních

vazeb a o návrat Srbska jakožto vedoucí země v daném regionu. Dále je program DS vedený i sociálním směrem, na což poukazuje fakt, že více jak polovina jejího programu je obsahově věnován právě sociální stránce.

3.2.2 Pravice

Za pravicové strany se v srbské souvislosti považují ty, které kladou důraz na *„společenský konzervativismus, tradicionalismus a na tradiční srbský nacionalismus. Jedná se o strany, které si jako základní kritéria utváření mocenského řádu a zahraniční strategie určily otázku řešení problému srbského společenství v jeho etnonacionálním pojetí.“* [6, s. 80 – 81]. I zde se nachází umírněná část pravice, ale i radikální část. Tyto části si sami sobě navzájem nekonkurují, spíše se doplňuji, díky podobným stranickým programům. Z minulosti můžeme jmenovat dnes již zaniklou stranu Srbské hnutí obnovy (SPO), která držela dlouho pozici na pravé straně ze všech politických stran. Nicméně i přes tento fakt, zaujímala tato strana povětšinou opoziční roli v dobách vlády Slobodana Miloševiće. Pozici SPO v dnešní politické sféře nahradila Demokratická strana Srbska (DSS).

Demokratická strana Srbska (DSS) tvoří v současnosti umírněnou část srbské pravice. Předsedat DSS Vojislav Koštunica, byl také dlouhodobým premiérem a i po volbách v roce 2007 stále hájil tuto pozici, nicméně jeho premiérské postavení po tehdejších posledních parlamentních volbách v roce 2007 netrvalo dlouho a po předčasných parlamentních volbách v roce 2008 ho nahradil nestraník a současný premiér Republiky Srbsko Mirko Cvetković. Co se týče programu strany DSS, tak je velmi spjat a ovlivněn srbskou pravoslavnou církví, kterou označuje za hlavního ochránce srbských tradičních hodnot. Díky touto vztahu k církvi je DSS chápana jakožto strana tradicionalistů. Zahraničně – politické názory DSS jsou obdobné jako celý jejich program. Názorně se dá tento fakt demonstrovat na jejich vztahu vůči Republice srbské[10]. Obdobný přístup DSS chová i k Černé Hoře, která vyhlásila nezávislost na Srbsku v roce 2006. Tehdejší premiér, a neustálý předseda DSS, Vojislav Koštunica se pokoušel aktivně vměšovat do celého procesu černohorského referenda o nezávislosti a snažil se za zachování společného státu

[10] Republika srbská je jedna ze dvou entit federativní Bosny a Hercegoviny, hlavním městem entity je Banja Luka, kde sídlí řízení země, přestože ústavou je garantováno za hlavní město Federace Bosny a Hercegoviny arajevo. RS má vlastní vládu, vlastního prezidenta, parlament, entitální symboly.

Srbů a Černohorců. Je třeba ale také poznamenat, že i DSS je pro vstup Srbska do EU. Co se týče vstupu do NATO, tam už je DSS poněkud skeptičtější. V roce 2007, kdy byl vydán nový program této strany, Vojislav Koštunica striktně odmítl přístup Srbska do NATO s odůvodněním, že severoatlantická aliance podporuje nezávislost Kosova, která byla následně v roce 2008 vyhlášena. Přístup DSS k vydávání hledaných zločinců, jako je Ratko Mladić, k soudnímu tribunálu v Haagu, je naopak pozitivní. Jedná se prý o věc, které se nedá vyhnout v rámci integrity Srbska s EU.

Nové Srbsko (NS) vznik této strany je důsledkem odtržení jednoho křídla, které se rozhodlo opustit svou mateřskou stranu Srbské hnutí obnovy (SPO). NS je podobně jako SPO tradicionalistická monarchistická konzervativní strana, která se snaží zdůrazňovat důležitost historické role srbské pravoslavné církve, která je vnímána jakožto takový duchovní ochránce srbského národa. Tato myšlenka je velmi blízce sbližuje s výše zmíněnou DSS. Základní cíl NS je taky vstup do EU. Faktem ovšem zůstává věc, že NS i přes snahu začlenit Srbsko do EU, nehodlá podřídit všechny podmínky a záležitosti, které jsou nutné pro vstup a integraci, právě EU. Tím hlavním důvodem je opět otázka Kosovo, k níž se vyjádřilo vedení strany s tím, že pro jejich stranu má Kosovo daleko větší význam, než vstup do EU a v případě uznání Kosova Evropskou unii se nedá vyvíjet přátelský vztah s někým, kdo se vůči Srbsku přátelsky vůbec nechová. Nicméně tato strana nehraje až tak velkou roli v politické sféře Srbska. Navíc se začala v roce 2007 dostávat na světlo světa skutečnost, že se strana dostala do střetu s justicí, když mělo v této straně dojít ke korupci, vůči které je dle oficiálního programu srbské vlády veden boj.

Srbská radikální strana (SRS) již od svého vzniku v roce 1991 zdůrazňuje etnickou příslušnost a sociální rovnoprávnost. Popularita SRS v současnosti čerpá především z orientace na sociálně nejslabší populaci Srbska. Poslední dobou se ale díky otázce Kosova opět začíná projevovat i nacionalistická stránka v podobě poněkud radikální. V otázce integrace Srbska do EU a NATO je spíše skeptická, respektive odmítavá. Přičemž o vstupu do EU je tato strana ochotna uvažovat, vstup Srbska do NATO striktně odmítá. SRS by spíše přivítala ještě větší orientaci na Ruskou federaci popřípadě na Čínskou lidovou republiku. Sama strana pak o sobě tvrdí, že je jedinou rusofilní a antiglobalizační stranou Srbska. Program SRS je velmi ultranacionalistický a je to znát především ve vztazích vůči ostatním post-jugoslávským zemím. SRS stále trvá na sjednocení všech srbských zemí. Tím je myšleno spojení Republiky srbské v Bosně a Hercegovině

a takzvané Republiky srbské krajiny v Chorvatsku. Zároveň apeluje na opětovné sjednocení Srbska a Černé Hory.

Socialistická strana Srbska (SPS) vznikla transformací Komunistické strany Srbska a dodnes se opírá o základy, které stanovil její dlouholetý předseda Slobodan Milošević. SPS se velmi liší od všech komunistický stran, jak už bývalého sovětského bloku, bývalé Jugoslávie, tak i evropských zemí. Narozdíl od těchto stran, které buď zůstaly věrné svému komunistickému programu, nebo se transformovaly na sociálně demokratické, se SPS vyvinula v jakýsi zvláštní úkaz na politické scéně. Programově se totiž kloní k neokomunistické opci. Od nacionalistického smýšlení, které přebrala po Miloševićovi, se nezměnilo skoro nic. Spíše naopak je jeho smýšlení stále základním pilířem programu SPS. SPS stále pohlíží na západ s velkou nedůvěrou a odmítá vstup Srbska do jakýchkoliv vojenských uskupení nebo koalic v čele s NATO. Naopak podporuje integraci Srbska do EU, i když se k tomuto tématu staví velmi opatrně.

3.3 Srbsko a EU

Balkánský region, především pak Srbsko, hraje zvláštní roli v celkové politice EU. Vzhledem k nedávným občanským válkám v zemích západního Balkánu, čímž jsou myšleny země bývalé Jugoslávie, se EU ustanovila, že není-li mír na západním Balkáně, není mír ani v Evropě samotné. Hlavní změna v politice EU vůči Balkánu nastala v roce 1999, kdy byly ukončeny vesměs všechny mezi-etnické boje v této oblasti. V tento rok přešla EU od pasivní politiky na politiku aktivní. Tento fakt znamenal, že se EU zaměřila především na tři hlavní směry v tomto regionu.

Prvním z nich byl **pakt stability pro jihovýchodní Evropu,** jehož cílem je stimulovat a koordinovat aktivity na stabilizačních, rekonstrukčních a reformních programech. Zároveň má tento pakt sloužit realizaci projektů ve třech nejdůležitějších oblastech. Těmi oblastmi jsou demokracie a lidská práva, ekonomická rekonstrukce, rozvoj bezpečnosti a vnitřní věci.

Druhým směrem je pak **stabilizační a asociační proces (SAP)**, který zahrnuje včetně Srbska 6 dalších zemí západního Balkánu. Cílem toho procesu je co nejvíce stabilizovat region a podpořit jeho co možná nejrychlejší přechod k tržní ekonomice. Dále se snaží

prosazovat regionální spolupráci a připravit tak jednotlivé země, v tomto případě Srbsko, na vstup do EU. Obsahem toho procesu jsou především dvoustranné stabilizační a asociační smlouvy mezi EU a zeměmi západního Balkánu. Dále pak je to hospodářská a technická pomoc, která je realizovaná za pomoci programu CARDS[11] a v neposlední řadě taky autonomní obchodní opatření usnadňující vstup zboží zemí západního Balkánu na unijní trh.

Třetí a neméně důležitou části, kterou se EU zaměřuje v rámci své aktivní politiky na západním Balkáně je **Evropská bezpečnostní a obranná politika**, jejíž cílem je, aby EU byla schopna převzít zcela svou odpovědnost za prevenci před možnými konflikty.

V současnosti se má situace tak, že EU započala jednání s Chorvatskem, jehož zapojení do EU je očekáváno v průběhu roku 2010 nebo 2011. Příští rok by měly být zahájeny jednání se zeměmi Černá Hora a Makedonie, jimž by jim měl být přisouzen statut zemí, které jsou přistupující. Co se Srbska týče, zatím nebyly žádné nové informace zveřejněny. Ale očekává se, že vyjednávat začne společně se Srbskem i Bosna a Hercegovina. Původní odhad byl, aby se země západního Balkánu připojily k EU do roku 2014, aby se občané daných zemí mohli zúčastnit voleb do evropského parlamentu v červnu 2014. To však se zdá právě pro Srbsko spíše nereálné. Už jenom díky nevyřešeným otázkám Kosova a vydání některý celosvětově hledaných osob do Haagu. Nicméně pro všechny země západního Balkánu vypravovala EU střednědobý program s názvem Evropské partnerství. Tento program má pomoci urychlit samotný přístup do EU. Zároveň bude i nadále Evropská unie poskytovat těmto zemím hospodářskou a technickou pomoc.

[11] Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization – pomoc společenství na rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci

4 Legislativní Prostředí

4.1 Daňový systém

V Srbsku činí daň z příjmů právnických osob 10 %. Daň z příjmů fyzických osob se dělí do více části. Daňová sazba na výplaty je 14 %, ale ostatní osobní příjmy mají sazbu 20 %. Taktéž má plátce daní právo na takzvaný daňový kredit. Výše částky tohoto kreditu dělá ta část, kterou již daňový plátce zaplatil v zahraničí. Míra roční daňové sazby, která se vztahuje na příjmy cizích občanů v zemi je 10 %, pakliže příjmy těchto obyvatel překročují 10 průměrných platů v zemi. Daň z příjmů cizinců se vztahuje i na jisté transakce, kterými mohou být například dividendy, podíly na zisku, úroky atd. a to ve výši 20 %.

Daňové kredity znamenají, že výše daňového poplatku může být snížená až o 20 % z částky, která byla investovaná do základních prostředků. Tato snížení však nesmí přesáhnout sumu ve výši 50 % daňových poplatků. Daňový kredit, jehož suma se pohybuje ve výši 80 %, je zavedený ve 13 hospodářských oblastech, jako jsou například zemědělství, rybolov, textilní a kožedělný průmysl, výroba základních kovů, výroba kancelářského nábytku a jiných.

Standardní daň z přidané hodnoty neboli DPH, činí 18 % a je započítaná do většinového prodeje. Snížená DPH je 8 % a započítává se na základní potraviny, denní tisk, a tak dále. Daň z přidané hodnoty se nepočítá v případě vývozu zboží a v oblasti mezinárodní letecké dopravy.

Daň z nemovitosti činí 0,40 %, ale pouze pro daňové plátce, kteří mají obchodní účet. Pro ostatní plátce se daň z nemovitostí neustále mění a záleží na daňovém základu, kterým disponují. V případě převodu vlastnických práv na nemovitostech se účtuje daň ve výši 5 %, přičemž výjimku tvoří případy transferu práv na zemědělské a lesní pozemky, kde sazba činí pouze 2,5%.

Daň z přenosu absolutních práv je pokaždé jiná, ale pro přenos akcií, dluhopisů a garancí právnických osob daň činí 0,3 %, zatímco pro přenos ostatních absolutních práv je daň 5 %.

Pětileté daňové osvobození platí v případě investic prostřednictvím koncese. Nebo je tu možnost ještě dalšího osvobození od placení daní a to tak, že případě obchodních společností je daňová svoboda z příjmů po dobu 10 let, pokud investice do základních prostředků překročí sumu cca 7,5 mil EUR a v průběhu investičního období zaměstnají 100 nových pracovních sil po dobu neurčitou.

4.2 Podmínky pro založení společnosti

Když porovnáme právní formy podnikání, které se dají založit v Srbsku s těmi, které existují u nás, tak dojdeme k závěru, že příliš mnoho rozdílů nenajdeme, třebaže názvy daných forem se pochopitelně liší, naopak však funkce kterou dané formy plní jsou vesměs stejné jako na území ČR. Na území Srbska může být forma živnostníka neboli „Preduzetnik“ v srbštině. Stejně tak právní forma „Ortačko društvo“ je srbská verze Veřejné obchodní společnosti a takzvané „komanditno društvo“ je, jak již z názvu lze odhadnou, komanditní společnost. Já se však chci zaměřit na dvě nejzajímavější a nejčastěji zakládané právní formy podnikání v Srbsku, které budou asi českému podnikateli, nebo české firmě, nejvíce užitečné. Jedná se o společnost s ručením omezeným a o akciovou společnost.

Společnost s ručením omezeným, neboli po Srbsku „društvo s ograničenom odgovornošću - d.o.o.“ má mít základní jmění minimálně cca 500 EURO, placeno však v dinárech podle aktuálně platného kursu. Zároveň musí být složeno minimálně 50% ze základního jmění společnosti ke dni zápisu do obchodního rejstříku. Zbytek dané částky musí být uhrazen maximálně do dvou let od založení společnosti.

Akciová společnost, neboli „akcionarsko društvo - a.d.“ má určené dva druhy minimálního základního jmění. Dělí se to podle toho, zda se bude s akciemi dané společnosti obchodovat na burze, nebo ne. V případě, že se s akciemi dané společnosti na burze obchodovat nebude, tak se jedna o takzvanou uzavřenou akciovou společnost a její minimální základní jmění je vyčísleno na cca 10 000 EURO, placeno v dinárech podle aktuálně platného kursu. Společnosti, s jejichž akciemi se na bude obchodovat na burze, mají stanovené minimální mění na cca 25 000 EURO, placeno v dinárech podle aktuálně platného kursu. Povinnost uhradit tuto částku je totožná se společnostmi druhu s.r.o., čili

50% z dané sumy je nutno uhradit ke dni zápisu do obchodního rejstříku a zbytek do dvou let od založení.

Registrace hospodářských subjektů

„Nový zákon o registraci hospodářských subjektů (HS) a zákon o založení Agentury pro hospodářské registry. Registrace HS probíhá od 31.12.2004. Cílem zákona je zjednodušit, zrychlit a zlevnit zakládání nových právnických osob na území Srbska. Zároveň si klade za úkol učinit podnikatelské prostředí v Srbsku více transparentní a odstranit rozdíly v praxi jednotlivých obchodních soudů, které do současnosti registrovaly firmy podle místa jejich sídla. Zde jsou nejdůležitější části nového zákona pro nejvíce používané právní formy s.r.o. a a.s.

Zájemci mohou k registru přistupovat prostřednictvím Agentury pro hospodářské subjekty nebo prostřednictvím internetu, v němž můžeme uskutečnit činnosti jako náhled, předkládání registračních dokumentů a obdržení výpisů o HS. Na základě požadavku je registrátor povinen, prostřednictvím Agentury pro HS, vydat potvrzení o registrovaném údaji, kopii dokumentu, na jehož základě byla registrace provedena či potvrzení, že registr neobsahuje požadovaný údaj, to vše do dvou dnů od doručení žádosti.

Dokumenty k registraci se předkládají v oficiálním jazyce Republiky Srbsko, čili v srbštině. Pokud si zakladatel firmy přeje některé údaje registrovat i v angličtině, nebo v některém z dalších oficiálních jazyků Evropské Unie, je povinen s registrací předložit i překlad daných údajů, které musí být ověřeny soudním tlumočníkem. Registrační dokumenty mohou předložit zakladatel, nebo zakladatelé podniku, zplnomocněná osoba pro zastupování HS. Totéž platí při doplňování či změně údajů. Žádost o registraci se agentuře zasílá prostřednictvím internetu tak, že zakladatel společnosti na internetové stránce agentury vyplní formulář a dokumenty, které se přikládají k žádosti o registraci, doručí v elektronické podobě na elektronickou adresu agentury. Žadatel však musí do pěti dnů od podání elektronické žádosti doručit originály daných dokumentů na adresu agentury, za den doručení, od kterého se počítá lhůta pro vyřízení žádosti, je poté považován den doručení originálních dokumentů.
O přijetí žádosti agentura vydá potvrzení, které předkladateli zasílá na poštovní adresu, nebo e-mail, jež jsou uvedené v textu žádosti. Agentura přezkoumá formální správnost

uvedených údajů a pokud jsou splněny požadavky na registraci HS, rozhodne agentura do 5 dnů o registraci firmy. Toto rozhodnutí je konečné a není možné je právně zpochybnit. V případě zjištění nedostatků agentura do 5 dnů rozhodne o odmítnutí žádosti. Předkladatel má limit 5 dnů, během kterého může odstranit zjištěné nedostatky a po uhrazení doplatku ve výši 50 % určené sazby za registraci může registraci obnovit. V takovém případě je mu datum podání žádosti přiznáno podle data podání první žádosti.

Českému s.r.o. v Srbsku odpovídá právní forma d.o.o. Při žádosti o registraci HS této formy je žadatel povinen předložit důkaz o identitě zakladatele (fotokopie osobních dokumentů), smlouvu o založení firmy včetně ověřených podpisů zakladatelů, statut firmy, potvrzení banky u uložení peněz na dočasný účet nebo ověřené prohlášení o tom, že jsou zajištěny prostředky na základní jmění, ocenění nefinančních vkladů ze strany zplnomocněného odhadce majetku, rozhodnutí o jmenování zástupce firmy (pokud zástupce již není určen zakládací smlouvou) a ověřený podpis zástupce. Akciové společnosti (v Srbsku a.d.) musí ještě doložit potvrzení banky o upsaných akciích a důkaz o publikaci a obsah veřejné výzvy k úpisu a úhradě akcií (prospekt) se schválením prospektu od příslušného orgánu." [15].

Poplatky za jednotlivé úkony, spojené s registrací HS

registrace s.r.o.	3.000 din.
registrace a.s.	8.500 din.
registrace změny statutu subjektu	4.250 din.
rezervace názvu	1.300 din.
výmaz HS z registru	350 din.
registrace roční finanční uzávěrky	720 din.
výpis z registru	1.300 din.
vydání potvrzení, že HS není zaregistrován v registru	600 din.
zhotovení kopie z jakéhokoliv dokumentu z registru	42 din./str.

Tabulka č. 6 – Poplatky za jednotlivé úkony, spojené s registrací HS

Zdroj: [15]

5 Etické prostředí

Etika a etické chování v Srbsku je neméně důležité, jako v jakékoliv jiné zemi, avšak zde je jednání poněkud odlišné od západního stylu, na který jsme zvyklí. Jednání zde není natolik „úzkoprsé“ a není vedeno v takových rukavičkách. Už samotné oslovení nebo vedení jednání je započaté běžným tykáním, aniž by bylo nabídnuto nebo odmítnuto. To platí taktéž pro vedení obchodních jednání a tím pádem nelze tento jev brát jako projev neúcty, jelikož se jedná o běžný zvyk obyvatel této země. Jedinou výjimku tvoří pochopitelně státní orgány, kde se standardně vyká.

Dalším důležitým faktorem při samotném jednání ale především při setkání a loučení se je podání ruky. Toto gesto je, nejen v Srbsku, ale ve všech jihoslovanských zemích, považováno jakoby takový obřad, který je doprovázen třemi polibky na tvář a to ať už se jedná o muže nebo ženy. Samotné podání ruky pak neprobíhá jenom při setkání a loučení se, ale kolikrát i několikrát během sezení, tímto gestem se stvrzuje i dohoda mezi obchodníky, pochopitelně doplněná smlouvou. Jelikož jsou Srbové velmi přátelský a vřelý národ, jsou zde i další fyzická gesta, kterých se od nich můžete dočkat. Patří zde především poplácání po zádech nebo braní okolo ramen. Rozhodně se tomuto jevu nedivte a není dobré ucuknout, Srbové by to mohli brát jako náznak nedůvěry.

V souvislosti s obchodním jednáním nebo schůzkou je také důležitý časový pojem. Ten pro Srby není zas tak zcela rozhodná veličina. Ve většině případů, když si domlouváte čas setkání, nejedná se o přesný čas, ale jen o jakési naznačení doby, kdy se setkáte, v našem případě by se to dalo vysvětlit slovem „kolem“. Tudíž dochvilnost ač je na západě Evropy velmi důležitá a také tak vyžadována, zde hraje jakousi vedlejší roli a není moc dodržována, ale také není vyžadována. Tímto gestem však neberte v úvahu, že by vám místní obyvateli dávali najevo neúctu, opak je spíše pravdou, místní obyvatelé vám svojí úctu a slušnost dají najevo ihned. Pochopitelnou výjimku v dochvilnosti tvoří pochopitelně opět státní úřady a další vrcholové instituce, kde je dochvilnosti naopak zase třeba.

Oblečení a vzhled je taky velmi podstatná součást srbské identity a je to poznat především v hlavním městě Bělehrad. Srbové velmi dbají na svůj vzhled a zevnějšek. Všeobecně platí, že muži podnikatelé nebo zaměstnanci státní správy, popřípadě zaměstnanci

v manažerských pozicích nosí klasicky společenský oblek s kravatou a ženy kostým. V létě se pak situace mění a stává se z ní volnější až ležérní styl oblékání. Muži přestaví nosit kravatu a mnohdy i sako a ženy nosí halenku a sukni, popřípadě se uchýlí k letním šatům.

Nezbytné při obchodním jednání v Srbsku bylo, je a bude jídlo. Srbové se na dobré jídlo velmi potrpí a umějí ho vychutnávat. Je důležité podotknout, že zde se misí obchodní oběd s obchodní večeří. Velmi často zde usednete k jídlu kolem čtvrté hodiny odpoledne nebo i později a stolujete někdy i 4 hodiny s tím, že jídlo je rozděleno do mnoha chodů. Ale ještě před prvním soustem je ve zvyku připít si na zdraví, neboli „živily" po Srbsku, nejlépe místní pálenkou rakija, obdobou naší slivovice, nebo hruškovice. Poté následuje první chod, kterým je zpravidla studený předkrm. Ten se skládá z různých sýru, uzenin, různé druhy pečiva, kde je nutno vyzvednout místní chleba „ljepavica" který se podává za tepla a je nemírně výborný. Zároveň bývá ve zvyku, že sýry i uzenina jsou dělány podle domácích tradic. Dále se podává polévka, která má název „supa" nebo „čorba". Po polévce se podává hlavní chod, který bývá vždy masitý. Maso je základ srbské kuchyně a místní specialitou jsou zde i masa mletá, neboli jejich „pljeskavice" a „čevapčiči" ale zároveň se zde podává takzvané „maso na žaru" neboli různé směsi masa upravené na grilu. V neposlední řadě zde pak můžete dostat i vepřovou nebo jehněčí pečeni. Na přílohy typické našim českým se zde neklade moc velký důraz, často se k hlavnímu chodu přikusuje již zmíněný chléb „ljepavica" nebo nějaké jiné pečivo, ať už tmavé nebo světlé. V případě, že byste se ovšem rozhodli pro přílohu, tak je zde běžná dušená rýže, brambory a velmi populární hranolky. Často je hlavní jídlo doplněno bohatou zeleninovou oblohou nebo zeleninovými saláty. Po hlavním jídle přichází na řadu desert. V tomto případě si Srbové potrpí na sladké a dobré deserty. Vzhledem k tomu, že zde žije početná část muslimů, naleznete zde i deserty orientální. Dobrým příkladem je „Baklava" která původem pochází z Turecka. To vše se zapíjí nejčastěji pivem nebo vínem a na stole vždy nesmí chybět voda, a v častých případech je celé stolování prokládáno skleničkami rakije.

Samotné obchodní jednání je pak vedeno často ve velmi zdvořilé avšak uvolněné a přátelské atmosféře. V případě prvního jednání je konverzace zavedena spíše na všeobecná témata. Srby často zajímá, jak se vám líbí v Srbsku, jestli zda již viděl zajímavosti a památky Srbska, kde jste ubytován a další všeobecná témata. Srbové se velmi rádi pochlubí svojí vlastí, její historií a rádi zdůrazní krásy Srbska. Je lepší, když už něco ozemí víte předem, a můžete se výkladu zapojit. Důležitá je i politická část země, na

kterou téma konverzace dříve, či později zabrouzdá. Zároveň počítejte s tím, že se vás může srbský protějšek zeptat na váš názor. Navzdory tomu všemu jsou Srbové v jednání velmi srdeční a přátelští a to hlavně vůči českým partnerům. Spousta Srbů v ČR pracovalo nebo studovalo a neskrývají tak obdiv vůči naši zemi a občanům. Po této fázi se pokračuje k hlavnímu jádru schůzky a řešení samotného problému, nebo dojednávání kontraktu. K samotnému projednání problematiky se snaží Srbové přistupovat velmi vstřícně a dává najevo, že jakýkoliv problém není neřešitelný a bude tedy bez problému v průběhu „krátkého" období vyřešen. Tento fakt doplňuje i oblíbená srbská fráze „nema problema" nebo „sto po sto". Jednat se dá v Srbsku velmi lehce v češtině z vaší strany a v srbštině ze strany hostitele. K čemuž vás může i samotný obchodní protějšek vyzvat. Případné jazykové bariéry nebo nesrovnalosti se řeší použitím angličtiny, v menší míře pak němčiny nebo ruštiny. S angličtinou dnes již však nemá problém většina Srbů zabývajících se obchodem se zahraničním, a i v případě problému s cizím jazykem je Srbština lehce pochopitelný jazyk, který nám není až tak vzdálen. Kdo však očekává jednoduchou schodu, může ostře narazit, ačkoliv jsou Srbové přátelští a vstřícní, jednání je vždy otázkou kompromisů na obou stranách.

Zároveň je nutno dodat, že jednání neprobíhá neustále v kanceláři, vždy se jednání dříve nebo později přesune do restaurace, kam vás Srbové vždy zavedou, jelikož to berou za jakousi svou povinnost a čest vás pozvat na dobré jídlo. V tomto případě nedoporučuji odmítnout, jelikož Srbové takové odmítnutí berou vskutku nelibě a dají to i znát.

V případě, že jste neviděl pořádně místní město, ve většině případů obchodních jednání se jedná o Bělehrad, tak počítejte, že váš obchodní partner vás srdečně tímto městem provede a s velkou hrdostí a ctí se vám pochlubí vším, co město skýtá.

Závěrem této kapitoly bych chtěl jenom podotknout, že já sám jsem měl tu čest pocítit na vlastní kůži srbskou pohostinnost, vřelost, vstřícnost a přátelství místních lidí. Jsou velmi hrdí ale zároveň velmi ochotní. Můžu konstatovat, že s takovou pohostinností, jaká vládne v Srbsku jsem se nikde jinde nesetkal. V případě, že se Vám dostane této možnosti taky, buďte k svým protějškům minimálně dvakrát tak vstřícní, otevření a přátelští jako oni k vám, je to totiž ten největší vděk jaký jim můžete prokázat.

6 Sociální prostředí

V Republice Srbsko můžeme nalézt velké seskupení různých národů, přičemž nejvíce jsou zastoupeni pochopitelně domácí Srbové 82,9 %, za nimiž následují Maďaři 3,9 % a dále pak Bosňáci a Muslimové 2,1 %, Romové 1,4 %, Jugoslávci 1,1 %. Česká populace tvoří v Srbsku relativně malý podíl oproti ostatním národům, a to pouze 0,03 %. Ovšem velice pestrou část národnostního složení má autonomní část Srbska, Vojvodina. Zde můžeme nalézt velký počet Slováků 2,8 %, Chorvatů 2,7 %, Rumunů 1,5 % a Černohorců - 1,8 %.

Většina obyvatelstva Srbska, zhruba 85 %, vyznává pravoslavnou víru, zbylou část obyvatel pak tvoří hlavně katolíci nebo muslimové a protestanti. Zároveň je třeba zmínit, že v Srbsku vládne, díky pravoslavné víře, Juliánský kalendář, který je za naším, Gregoriánským kalendářem, opožděn o 13 dnů.

Co se týče vztahů mezi sebou u obyvatel Srbska, můžu konstatovat, že jsou velmi dobré, spíše až vřelé. Převažuje zde srdečnost, přátelství, pozitivní přístup a to vše je doprovázeno všeobecnou radostí z navazování kontaktů a pobývání s přáteli. Velká část Srbů je velmi vstřícná a ochotná, pro Srby není problém vám ihned podat pomocnou ruku nebo poradit. Z toho vyplývá i fakt, že se Srbové velmi rádi a často druží a pořádají veliké společné oslavy, které probíhají nejen v rodinném kruhu, ale také se připojují všichni známí a přátelé.

Fakt, že se Srbové rádi přátelí a mají rádi společnost, už jen podtrhuje jejich postavení k rodině. Rodina je v této balkánské zemi na prvním místě v žebříčku hodnot. Zde je pojem rodina daleko silnější než u nás v ČR. Nejedná se zde pouze o děti a rodiče ale do rodiny jsou zapojeni všichni pokrevní příbuzní a mnohdy nejen ti. Velkou roli v pojmu rodina zde hraje například i takový svědek ze svatby nebo třeba křtu. V rámci užší rodiny jsou pochopitelně na prvním místě pro Srby děti. Ty jsou v této zemi doslova hýčkány a potrestat dítě veřejně je pro tento národ nemyslitelná záležitost. Další velmi uznávanou hodnotou v srbském životě je přátelství. Jak již bylo výše zmíněno, Srbové se rádi druží, přátelí a jsou velmi vřelý národ. Přátelství je pro ně nesmírně cenné a Srbové si dovedou vážit lidí, kteří si taktéž váží jich. Zároveň ty přátelské vztahy a kontakty mnohdy napomáhají k získávání lepších pracovních míst nebo třeba slouží i pro zprostředkování

obchodů. V tomto případě bývá častý jev, že obchodní partneři jsou i velmi dobří přátelé. Další neméně důležitou hodnotou je pro Srby pochopitelně zdraví, a ke zdraví patří i pohyb a s ním spojené sporty. V Srbsku je na prvním místě basketbal doprovázený fotbalem. Není proto divu, že většina mladé a střední generace se věnuje těmto sportům a to jak na amatérské úrovni tak i na polo-profesionální nebo zcela profesionální úrovni. Dalšími významnými sporty pro tuto zem jsou i vodní pólo nebo házená.

Mimo zábavy a volného času je zde taky práce. Zde chování a návyky jsou blízké spíše jihoevropským národům. Zaměstnanci státních orgánu, státních podniků ale i podniků a firem v soukromé sféře, jsou zvyklí na státní právní ochranu, kterou jim zatím poskytují zákony a které zaměstnance jednoznačně zvýhodňují. Navíc sami pracovníci velmi dobře znají svá práva a tyto své pracovní práva bohatě a plně využívají mnohdy, až zneužívají. Všeobecně ovšem převažuje fakt, že v současných firmách, v tomto případě spíše státních podnicích, jedná-li se o pracovní postup neboli kariérní růst, stále ještě není hlavním faktorem schopnost pracovníka, jako spíše jeho kontakty a známosti ve vyšších kruzích. Těmito vyššími kruhy je myšleno jak už vedení společnosti, tak i v dřívějších dobách politická orientace. Ale poslední dobu se zde objevuje o nová vlna pracovníku ale i podnikatelů, kteří mají zkušenosti ze zahraničí a tyto své zkušenosti se snaží uplatnit ve své současné práci nebo podnikání. Právě u této skupiny a částečně u skupiny mladých lidí je patrný fakt, že mají mnohem větší profesionálnější přístup ke své práci a také k plnění svých pracovních povinností a závazků.

7 Ekologické prostředí

Co se týče ekologie v Srbsku, musím podotknout, že z toho co jsem vypozoroval, tak se Srbsko s tímto problémem vypořádává částečně po svém ale zároveň tak, aby vše hrálo do noty Evropské Unii a postupem času nebránilo nic tomu, aby se tato zem mohla stát součástí EU. Pochopitelně celá ekologie je zabrzděna občanskou válkou, která zde proběhla. I tak se sem postupně hrnou společnosti, včetně českých, které cítí právě v sektoru ekologie velký potenciál rozvoje a tím pádem i příležitost k zisku. Samotný současný stav ekologie v Srbsku pro období 2008 – 2012 je charakterizována 62. místem v žebříčku 82 hodnocených zemí. Můžeme zde pozorovat tři základní části, které samotnou ekologii Srbska ovlivňují, jedná se především o **energetiku, průmyslové znečištění a drobné znečišťování.**

Ekologické zákony má Srbsko ve většině podobné jako má EU, popřípadě se snaží o neustále inovace tak, aby se přiblížila nejpřísnějším normám EU.

ENERGETIKA

Srbsko se po 2. světové válce rozhodlo pro vývoj především vodních elektráren neboli hydroelektráren, dále Srbsko disponuje menším počtem větrných a slunečních elektráren. Zároveň Srbsko nedisponuje žádnými atomovými elektrárnami. Na druhou stranu Srbové mají značný počet elektráren spalujících uhlí, které, zase tak vhodné pro ekologii nejsou. Každopádně hlavní prioritou Srbska jsou již zmíněné hydroelektrárny, v kterých má Srbsko celkem slušný potenciál a patří dokonce vývozcům elektřiny, kterou nabyli pomocí hydroelektráren. Tento fakt taky dokládá věc, že Srbsko disponuje čtyřmi velkými řekami, Dunají, Savou, Drinou a Moravou. Přičemž na Dunaji a Drině jsou postaveny jedny z největších hydroelektráren v Srbsku. Jedná se o ERDAP I, ERDAP II a BAJINA BAĆTA. Ale tímto to nekončí, do budoucna má Srbsko vytipováno několik set dalších míst, kde by se mohly stavět střední a malé vodní díla. Autonomní oblast Vojvodina pak má projekt, který se zaměřuje na výstavbu zařízení, které má obsahovat okolo 40 farem, které by byly energeticky nezávislé a využívaly by elektrickou a tepelnou energii z obnovitelných zdrojů.

Druhou stranou mince jsou uhelné elektrárny, a jelikož Kosovo je označováno po Rusku za nejlépe zásobenou zemi uhlím, je jasné, že i v Srbsku je uhelných elektráren poměrně

hodně. Mezi ty nejvýznamnější patří TENT OBRENOVAC, KOLUBARA A, KOLUBARA B a OBILIĆ (Kosovo).

Panuje zde ovšem obava že problémy s elektrárnami by mohly nastat v budoucnu. Důvodem těchto obav je, že do elektráren, které byly dříve státní, vstupují soukromé firmy, které mají zájem na energetice jenom vydělat, a poněkud zanedbávají samotný technický stav. Jedná se především o elektrárny, které produkují elektřinu na vývoz. Tento fakt se začal projevovat v roce 2000. Z tohoto důvodu se měla kapacita elektráren údajně zmenšit o 30% za období od roku 2000, díky špatnému stavu turbín.

PRUMYSLOVÉ ZNEČIŠTĚNÍ

Otázka průmyslového znečištění v Srbsku je poněkud zvláštní. V roce 2000 Srbská vláda měla za cíl „deklasovat“ průmysl a podle všeho se jí to takřka povedlo, což v praxi znamená, že v Srbsku neexistuje továrna, která by měla mít víc jak 1000 zaměstnanců. Na což poukazuje I míra nezaměstnanosti. Avšak i tak určité průmyslové znečištění existuje, jelikož země byla přece jen poznamenána občanskou válkou, která zcela zamezila vývoji, tudíž určité technologie jsou přece jen starší a nesplňují moderní normy, na čemž se ovšem ustavičně pracuje, jelikož je to jeden z mnoha předpokladů pro vstup Srbska do EU. Dalším problémem průmyslové znečištění se může zdát fakt, že zde firmy z Německa a Francie dovážely svůj ekologický nebo chemický odpad, aby si sami svoji zem neznečišťovaly. To samotné se několikrát stalo i u nás v ČR, kdy si především německé firmy udělaly na našem území chemické skládky.

DROBNÉ ZNEČIŠŤOVÁNÍ

Jako všude ve světě, tak i v Srbsku je hlavní problém v emisích, které mají nejvíce na svědomí výfukové plyny zastaralých vozů, kterých je v Srbsku zatím nemalý počet. Samotné Srbsko nemá vlastní výrobu aut, dříve zde byla výroba slavných vozů YUGO, ale ta byla v roce pozastavena a byla skoupena koncernem FIAT. To však znamená, že v současnosti se do Srbska dováží pouze zahraniční vozy, které sami o sobě už splňuji, nebo by aspoň měly splňovat normy EURO 4 nebo EURO 5. V letech 2005-2006 však stát dovolil dovoz všech možných aut z EU, mezi něž se mnohdy řadily staré vozy, které ještě nedisponovali žádnou EURO normou.

Závěr

Republiku Srbsko považuji za velmi zajímavou zem, která nabízí a postupem času ještě může a snad bude nabízet mnoho příležitostí pro podnikání, odpočinek a také pro objevování nových zákoutí a krásné přírody.

Cílem mé bakalářské práce bylo shromáždit nejrůznější informace o Republice Srbsko a tak se pokusit přiblížit její prostředí pro možné podnikání, a pomoci tak všem, kteří by chtěli začít v této krásné zemi podnikat.

Samotná Republika Srbsko je mladá země, i když samotná historie tohoto národa se datuje již dlouhá staletí. Ekonomika této země sice není momentálně nejstabilnější, ale i tak nabízí do budoucna spoustu příležitostí.

Kdo by chtěl v Srbsku podnikat, tak by měl vynaložit jisté náklady na průzkum trhu a rozhodně musí osobně tuto zemi navštívit a seznámit se s kulturou a nesmírnou pohostinností a vřelostí zdejších obyvatel.

Může se zdát, že je nám tento „svět“ poněkud vzdálený ale opak je pravdou. Samotní Srbové mají v oblibě český národ, a to především z toho důvodu, že zde ne malá skupina této národnosti, žila, pracovala nebo studovala. Je proto velmi dobré se i nadále podílet s touto zemí nejen o obchodní styky, ale taktéž nadále rozvíjet spolupráci v jiných směrech, než jenom obchodních. Srbům můžeme poskytnout spoustu technologii ve výrobních procesech a tím posílit jejich ekonomickou situaci.

Závěrem mé práce bych chtěl poděkovat za to, že jsem měl to štěstí poznat tuto zem osobně a několikrát jí navštívit. Samotné vypracování mé bakalářské práce jenom podpořilo moje vnímání Srbska jako výjimečného státu se strategickou geografickou polohou, hrající velmi důležitou roli pro celkové obchodování se všemi zeměmi na balkánském poloostrově.

Hodnocení uživatele

Hodnocení přínosu práce pro společnost Fatra, a.s.

Výrobky firmy Fatra, směřují do mnoha tržních segmentů, stejně jako do řady zemí a regionů celého světa. Fatra je globální společností a hospodářská krize, kterou svět v současnosti prochází, se tak dotkla i jí. Různé výrobní programy, byly zasaženy s různou intenzitou a i strategie kterou daný segment s krizí bojuje, jsou rozdílné.

Zatímco některé segmenty (výrobní programy) Fatry, mají dle všeho již tu nejhorší část krize za sebou, a postupně se vracejí zpět k růstu, Stavební segment, má před sebou ještě velmi náročnou cestu. Průmyslová výroba se téměř v celé Evropě vrátila k růstu, ale stavebnictví, se ještě stále nachází v recesi a vše nasvědčuje tomu, že ta jen tak neskončí.

I v tak náročném prostředí, však správně zvolená strategie a dostatek relevantních informací, mohou vést k růstu a prosperitě. Vzhledem k poklesu stavebnictví na téměř všech cílových trzích, musí Fatra expandovat na trhy nové. Jedním z trhů, kde vidíme do budoucna velký potenciál, a kde plánujeme aktivní akviziční činnost je i Srbsko.

Práce pana Vadima Švandy, nám přináší řadu informací ze srbského trhu. V bakalářské práci jsou zachyceny jak informace o makroprostředí (PEST analýza) tak informace ze stavebního sektoru. Veškeré tyto informace budou zajisté využity při analýze srbského trhu a při následném stanovení akviziční strategie.

Abstrakt

Švanda V., Popis a příležitosti podnikatelského prostředí Srbska pro podnikatelské subjekty v ČR. Kunovice 2011.

Bakalářská práce. Evropský polytechnický institut, s.r.o.

Vedoucí práce: Ing. Ivo Benda

Klíčové slova: Geografické prostředí, Ekonomické prostředí, Politické prostředí, Legislativní prostředí, Etické prostředí, Sociální prostředí, Ekologické prostředí.

Cílem této bakalářské práce bylo shromáždit nejrůznější informace o Republice Srbsko a představit a zhodnotit její podnikatelské prostředí. Jedná se pouze o pokus objasnit některá úskalí podnikání v Srbsku, což má za úkol usnadnit pohyb v srbském podnikatelském prostředí, a pomoci tak každému, kdo by chtěl začít v Srbsku podnikat.

Práce se zabývá ekonomickou stránkou země, daňovým systémem, geografií, sociálním zabezpečením, politickým systémem, ekologii, etickými základy a částečně legislativním systémem země

Republika Srbsko má s Českou republikou mnoho společného, především pak slovanské kořeny, což v mnohém usnadňuje naše vztahy a do určité míry nám to napomáhá najít společnou řeč na spoustu problémů.

Abstract

Švanda V., Description of the business environment and opportunities for businesses of Serbia in the Czech. Kunovice 2011.

Bachelor thesis. The Polytechnic Institute, Ltd.

Supervisor: Ing. Ivo Benda

Key words: Geographical environment, Economics environment, Political environment, Legislative environment, Ethic environment, Social environment, Ecological environment.

Target of this bachelor work is to collect all sorts of information about the Serbia and introduce and evaluate their business environment. This is just a attempt to Clar up some difficulty of business activities is Serbia, and it have a objektive to a make more easy movement in serbian business environment, and help to everyone, who would like to begin making some business activities in Serbia.

This work is focusing on economic part of the country, system of taxation, geography, social security, political system, ecologi, ethic standarts and partly legislative system.

Serbia has got lot of shared things with Czech Republic, at first of all is it a slovanian basis, and at that fact is more easier our relationships and it help us to find out a shared opinions on a many problems.

Seznam použité literatury

[1] GUINN, A.; KRATOCHVÍL, O.; MATUŠÍKOVÁ, I. *Management, Díl I - úvod do podnikání a popis podnikatelského prostředí malých a středních podniků v ČR*. Kunovice : Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2007. 196 s. ISBN 978-80-7314-127-1.

[2] BUCHTOVÁ, B.; POKORNÝ, J. *Podnikání a kulturní odlišnosti*. Brno : Univerzita Masarykova, 2004. 248 s. ISBN 80-210-3490-4.

[3] ŠLACHTA, M.; BURDA, T.; HOLEČEK, M. *Ohniska napětí ve světě*. Praha : Kartografie Praha, a.s., Nakladatelství České geografické společnosti, s.r.o. 2007. 186 s. ISBN 978-80-7011-926-6.

[4] SVĚTLÍK, J. *Euromarketing*. Zlín : Univerzita Tomáše Bati, 2003. 158 s. ISBN 80-7318-144-4.

[5] MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU PRO ČR. *Obchodní jednání a národní zvyklosti(ročenka 2004)* Praha : QplusQ s.r.o., 2004. 175 s.

[6] ŠTĚPÁNEK, V. *Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská Unie*. Brno : František Šalé - ALBERT, 2007. 160 s. ISBN 80-7326-127-8.

[7] PELIKÁN, J.; HAVLÍKOVÁ, L.; CHROBÁK, T.; RYCHLÍK, J.; TEICHMAN, M.; VOJTĚCHOVSKÝ, O. *Dějiny Srbska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, s.r.o. , 2005. 670 s. ISBN 80-7106-671-0.

[8] GMB PUBLISHING. *Serbia's Business Environment*. London : GMB Publishing, 2009. 200 s. ISBN 978-0199213993.

[9] *Privredna komora Srbije* [online]. [cit.2009-11-29]. Dostupné z WWW: <http://www.pks.rs/en/BusinessinSerbia/tabid/2630/language/sr-Latn-CS/Default.aspx>

[10] *Serbian Gobernment* [online]. [cit.2009-11-09]. Dostupné z WWW: <http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/okruzi.php>

[11] *Ekonomická charakteristika země - Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit.2009-12-09]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/srbsko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html>

[12] *Finanční a daňový sektor - Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit.2009-12-09]. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/srbsko/ekonomika/financni_a_danovy_sektor.html>

[13] *Základní informace o teritoriu Srbsko – BusinessInfo.cz* [online]. [cit.2009-11-09]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/srbsko-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000798/#TOP>

[14] *Ekonomická charakteristika země Srbsko – BusinessInfo.cz* [online]. [cit.2009-11-22]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/srbsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000798/>

[15] *Sdružení podnikatelů pro kontakt s Jugoslávií* [online]. [cit.2009-12-29]. Dostupné z WWW: <http://www.sppkj.cz/clanek-jakzakladatfirmyvsrbsku.html>

[16] *Branicevo District* [online]. [cit.2009-11-12]. Dostupné z WWW: <http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/okrug.php?id=258>

[17] *Podunavlje District* [online]. [cit.2009-11-12]. Dostupné z WWW: <http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/okrug.php?id=255>

[18] *Srbsko – AŽD Saobračajni sistemi* [online]. [cit.2009-12-15]. Dostupné z WWW: <http://www.azd.cz/kontakty/dcerine-spolecnosti/srbsko-azd-saobracajni-sistemi/>

[19] *Ekonomická charakteristika země Srbsko – BusinessInfo.cz* [online]. [cit.2010-10-22]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/srbsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000798/>

[20] *Narodna Banka Srbije* [online]. [cit.2010-12-03]. Dostupné z WWW: <http://www.nbs.rs/export/internet/english/80/index.html>

[21] EXPORTÉR : *Magazín komerčních příloh*. Příloha Hospodářských novin. Číslo 8, říjen 2009. Praha : Economia, a.s.. Dostupný z WWW: <http://exporter.ihned.cz/>.

[22] EXPORTÉR : *Magazín komerčních příloh*. Příloha Hospodářských novin. Číslo 9, listopad 2007. Praha : Economia, a.s.. Dostupný z WWW: <http://exporter.ihned.cz/>.

[23] EXPORTÉR : *Magazín komerčních příloh*. Příloha Hospodářských novin. Číslo 4, duben 2008. Praha : Economia, a.s.. Dostupný z WWW: <http://exporter.ihned.cz/>.

Přehled použitých grafů a tabulek

Grafy:

1. Graf č. 1 – Reálný růst HDP v % za období 2002 – 2009
2. Graf č. 2 – Míra inflace v % za období 2002 – 2009
3. Graf č. 3 – Míra exportu a importu v mil. EURO za období 2002 – 2009

Tabulky:

4. Tabulka č. 1 – Míra HDP 2002 – 2009
5. Tabulka č. 2 – Míra inflace v % za období 2002 – 2009
6. Tabulka č. 3 – Míra nezaměstnanosti v % za období 2002 – 2008
7. Tabulka č. 4 – Průměrná čistá mzda v € za období 2002 - 2009
8. Tabulka č. 5 – Míra exportu a importu v mil. EURO za období 2002 – 2009
9. Tabulka č. 6 – Poplatky za jednotlivé úkony, spojené s registrací HS

Seznam příloh

Příloha dopis Ing. Dragana Unćanina o ekologii v Srbsku.

Dopis Ing. Dragana Unćanina o ekologii v Srbsku.

Bělehrad, 23.01.2010.

EKOLOGIE V SRBSKU

Jako v celim svete tak jse a jedan mali stat jako je Srbsko snazi ze bi neposkozilo nasi planetu. Rozdil je v tim, mali stat zne~isti planetu malo a velky mnoho.

Co jse tika ekologije, egzistuji tri cesti ohrany: **energija, prumislovi zne~istejci a mali zne~istejci.**

Co jse tika zakoni o ekologie, Srbsko ma v{echy podobni zakoni jako ma EU (Europe union).

ENERGIE

Srbsko je jeste po II svitove valce rozhodnul ze bude stavit jenom vodni elektrani a elektrani ktere pouzivaji uhl. Srbsko **nema nuklearni elektrarni** a nebude je stavit. Neco malo ma vetrne a slune~ne ale je to jenom v nau~ni u~el.

Srbsko ma velki hidro (vodni) potencial, vic ne` ma spotrebu a proto je Srbsko vyvoznik elektrin. Prez Srbsko te~e reka Dunaj, Sava, Drina, Morava,.. To jso velke reki, kazda je ve~{a od npr. Moravi u Vas. Na Dunaje a Drine jsou od roku 1963-1982 stavene velke hidro-elektrarne a to jsou: \ERDAP I, \ERDAP II a BAJINA BA[TA.

Elektrarni ktere pou`ivaji uhl jso: TENT OBRENOVAC, KOLUBARA A, KOLUBARA B a OBILI] (Kosovo). V roce 1988 je odhadnouto `e jsou zasoby uhla v Kosovu nejlep{e v Evrope (krome Ruska). To je jeden od duvodu proto je Kosovo otrhnuto od Srbska a tetko jsou tam Ameri~ani.

Celkove Srbsko nema problem s energie. Bohu`el, obavam jse `e problemi budou v buducnosti proto`e jse elektrarny velmy {patne dodr`uji. Od roce 2000 jsou se do elektrarni a do statne firmi, ktera ma na starosti prodej elektrini, dostale soukromne firme ktere jenom maji cil udelat penize pro sebe. Proto se kapacita eletrarni (po{kozili turbine) zmen{ila od roku 2000 za 30%.

PRUMISLOVI ZNE^ISTEJCI

Srbsko nema problem s prumislovim zne~istejci. Od roku 2000 v Srbska vlada (premijer \in|i}) je mela cil zni~it prumisl a tetko je to fakt. Tetko u nas neegzistuje tovarna ktera ma vic od 1.000. zamesnancu ale proto mame 752.000. nezamesnancu (35%).

Neki velki ekologicki problemi jsou nebyli. Stalo jse ob~as `e jsou neke firme z Nemecka a Francie dova`ili tadi hemicki otpad a skladovali v Srbsku proto`e je ten otpad velmi {kodlivi. Doufam `e to dale nebude ale my to nevime. Ja osobne budou potporovat ka`dou akcie ktera se tika zakazani dovozu otpadu z EU.

MALI ZNE^ISTEJCI

Jako v{ude v svete, tak a v Srbsku od malih zne~istejcu, najvet{i problem je problem s vifukovych plynu. Srbsko nema vyrobu aut (egzistovala je tovarna ZASTAVA YUGO ale je ta vyroba zru{ena v roce 2008.). To znamena `e se tadi dova`e jenom auta ktera patre standardu EUR 4 a vic co je podle evropskih norem. Samo`ejmne a tu je stat udelal problem kdy je v roce 2005-2006 dovolili dovoz v{ekolih aut z EU a to jsou bila

auta ktera jsou nemela zadnou EUR normu. Samo`ejmne, to je vyhodilo EU, osvobodili jsou se starih aut.

Celkem, Srbsko nema problem s ekologiom. Kdy se v svete bude re{it problem s Amerikom a EU (nejvic Nemecko, Britansko, Francie,..), kteri jso najlep{i zne~istejci na{i planeti, bude a v Srbsku bez problemu s ekologie.

Obavam jse `e premi{lat a bojovat o ekologie v Srbsku a v jinah malih stat jsou jenom blbini, problem dela Amerika, Nemecko, Britansko a Francie.

UNĆANIN DRAGAN, dipl. ing .mas.

GSM: +381 63 222 605
Tel.: +381 11 322 87 46
Fax: +381 11 322 54 63
E-mail.: info@draun.rs